



Opdrachtgever

SZW



Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Opdrachtnemer

RadarAdvies

Onderzoek

Knelpunten en oplossingen in aanpak

kwetsbare jongeren in 30 regio's

Startdatum – 1 juli 2010

Einddatum – 1 december 2010

Categorie

Kenmerken van klanten

De kracht van de regio

Doel en vraagstelling

De regionale aanpak jeugdwerkloosheid, vastgelegd in 30 regionale actieplannen, is een belangrijk onderdeel van het Actieplan Jeugdwerkloosheid. Een van de onderwerpen in het Actieplan is de aanpak van kwetsbare jongeren. Uitgangspunt bij die aanpak is dat de regie in handen blijft bij de gemeenten om te komen tot een concreet en passend aanbod voor kwetsbare jongeren. Dit onderzoek heeft uitsluitend betrekking op de doorbraaksessies. Het onderzoek dient om inzicht te verkrijgen in knelpunten en oplossingen ten aanzien van kwetsbare jongeren en inzicht in de ondersteuningbehoefte van gemeenten hierbij.

Conclusie

Economische tegenwind? Dan staan jongeren als eerste werkloos aan de kant. Zeker kwetsbare jongeren hebben het extra moeilijk. Juist voor deze groep is intensieve samenwerking nodig tussen professionals in de domeinen onderwijs, arbeidsmarkt, inkomen en zorg. Zodat er een goede, effectieve aanpak ontstaat rondom kwetsbare jongeren. Met als einddoel een startkwalificatie of regulier werk. Maar hoe doe je dat? En wat is hiervoor nodig? Dat was het centrale discussiepunt in de Regiosessies kwetsbare jongeren. Uit de regiosessies komen verschillende knelpunten naar voren die een effectieve en efficiënte dienstverlening aan kwetsbare jongeren in de weg staan. Gelukkig is er ook zicht op een aantal oplossingsrichtingen. De belangrijkste bevindingen staan in dit rapport. Bron: Kenniscentrum CrossOver

Link naar bestand

<http://www.onderzoekwerkeninkomen.nl/rapporten/u90k4a30>



De kracht van de regio

Versterken van de aanpak voor kwetsbare jongeren

rapport

In opdracht van het Ministerie voor Jeugd en Gezin
en het Ministerie van SZW

Clemens de Jager en Klaske Gonlag

23 november 2010

Inhoudsopgave

Samenvatting 3

1	Inleiding	8
1.1	Aanleiding	8
1.2	Doel	9
1.3	Doelgroep	9
1.4	Aanpak	11
1.5	Leeswijzer	11
2	Het proces	12
2.1	Aanpak	12
2.2	Organisatie van de sessies	13
2.3	Doorbraken	15
2.4	Voorbeelden van enkele Regiosessies	17
3	Gemelde problemen en oplossingsrichtingen	20
3.1	De rol van de jongere en de werkgever	21
3.2	Domeinoverstijgende bevindingen	29
3.3	Domeinspecifieke bevindingen	33
4	Conclusies	40
4.1	Knelpunten	40
4.2	Oplossingsrichtingen	41
4.3	Aanbevelingen aan het Rijk	43
4.4	Aanbevelingen aan de regio's	43
5	Nabeschuiving	46
	Bijlage	50



Samenvatting

Economische tegenwind? Dan staan jongeren als eerste werkloos aan de kant. Zeker kwetsbare jongeren hebben het extra moeilijk. Juist voor deze groep is intensieve samenwerking nodig tussen professionals in de domeinen onderwijs, arbeidsmarkt, inkomen en zorg. Zodat er een goede, effectieve aanpak ontstaat rondom kwetsbare jongeren. Met als einddoel een startkwalificatie of regulier werk. Maar hoe doe je dat? En wat is hiervoor nodig? Dat was het centrale discussiepunt in de Regiosessies kwetsbare jongeren.

In de maanden september, oktober en november 2010 organiseerde Radar in 27 van de dertig arbeidsmarktregio's een of meerdere bijeenkomsten onder de noemer Regiosessies Jeugd. De kwetsbare jongeren stonden hierin centraal. Het doel van deze regiosessies? Dat professionals in de domeinen onderwijs, arbeidsmarkt, inkomen en zorg intensiever met elkaar gaan samenwerken in de aanpak rondom kwetsbare jongeren. Veel sessies begonnen met een regionale probleemanalyse. Hierna volgde een verkenning van mogelijke, regionale oplossingen. Honderden professionals en werkgevers formuleerden enthousiast en deskundig concrete actiepunten om kwetsbare jongeren beter toe te leiden naar scholing en werk.

Uit de regiosessies komen verschillende knelpunten naar voren die een effectieve en efficiënte dienstverlening aan kwetsbare jongeren in de weg staan. Gelukkig is er ook zicht op een aantal oplossingsrichtingen. De belangrijkste bevindingen hebben wij hieronder voor u samengevat.

Maatwerk in opzet regiosessies

Een overleg met de regionaal projectleider Actieplan Jeugdwerkloosheid was het startpunt van alle regiosessies. Samen met de regionaal projectleider werden de volgende uitgangspunten

vastgesteld: de knelpunten, de manier waarop de regioessie kan bijdragen aan de oplossingen, de uit te nodigen partijen en de toe te passen werkvormen. Door vanuit de vraag van de projectleiders te werken, was elke regioessie maatwerk. Daarbij werd ingespeeld op:

- de invulling van het regionale actieplan;
- de mate waarin kwetsbare jongeren in de actieplannen aan bod komen;
- de manier van samenwerken tussen zorg, onderwijs en arbeidsmarkt.

Het aantal deelnemers varieerde van vijf tot ruim zestig. De ene keer stond het uitwerken van een concreet initiatief en het committeren van partijen daarbij centraal. De andere keer was dit een kennismaking, het maken van een gezamenlijke analyse en het verkennen van mogelijke oplossingen. De sessies hebben hun doel bereikt: pilots zijn geboren, werkafspraken gemaakt, werkprocessen aangepast en budgetten voor samenwerking toegezegd. De sessies bleken een katalysator voor concrete acties.

Voorwaarden geslaagde aanpak

Bij de ondersteuning van kwetsbare jongeren zijn veel partijen betrokken. Vaak is de dienstverlening van de verschillende partijen op elkaar afgestemd, waardoor de jongere kan profiteren van een geïntegreerd traject. Echter, de manier van samenwerken tussen de domeinen kan op sommige punten nog beter. Dat kan door de juiste voorwaarden te creëren voor de drie primaire doelgroepen: de jongere, de werkgever en de professional die de jongere begeleidt naar/tijdens scholing of werk.

De professional moet de competenties hebben om de diagnose te stellen en om verbindingen te maken. Daarnaast moet hij of zij ook de tijd, de ruimte en het vertrouwen krijgen om te handelen, ook wanneer er in andere domeinen inzet nodig is. Dit betekent dat een kritische blik op de caseload, de beslissingsbevoegdheid en de doorzettingsmacht van de professional nodig is. De oplossingen voor een betere samenwerking en aanpak zitten met name op uitvoerend niveau en minder op beleidsmatig en bestuurlijk niveau.

Het belangrijkste voor werkgevers is dat de jongere over algemene werknemersvaardigheden beschikt. Een etiket als 'kwetsbaar' voegt voor hen niets toe. Wat wel van toegevoegde waarde is, zijn financiële prikkels, begeleiding en nazorg. De (jongeren)loketten op de Werkpleinen ziet men als de aangewezen partij om de verbinding met de werkgevers te maken.

Voorwaarden geslaagde aanpak

- De jongere staat centraal en krijgt verantwoordelijkheid
- De verbinding tussen jongeren en werkgevers staat centraal
- Goede verbinding tussen de domeinen, vooral tussen onderwijs en arbeidsmarkt
- Werken vanuit de vraag van de jongere
- Professionals met tijd, ruimte, de juiste competenties én doorzettingsmacht
- Toegevoegde waarde bieden aan werkgevers
- Integrale diagnose met plan van aanpak
- Inzet van het sociale netwerk van de jongere

Knelpunten

Wat zorgt er nu voor dat jongeren vastlopen tussen de verschillende domeinen? Dat komt vooral doordat professionals en jongeren soms onvoldoende weten:

- welke partijen een bijdrage kunnen leveren;
- wat die bijdrage kan zijn;
- wie men hierop kan aanspreken;
- welke projecten er al zijn en welke goed werken;
- wat de wens is van de werkgever;
- wat de wachtlijsten zijn voor onder andere schuldhulp, verslavingszorg en huisvesting.

Tot slot is het bestaan van financiële schotten tussen de domeinen vaak genoemd als knelpunt.

Arbeidsmarktregio te groot

Een regionale aanpak van kwetsbare jongeren is pure noodzaak, zo blijkt uit de sessies. Maar de arbeidsmarktregio is als schaal vaak te groot voor de aanpak van deze doelgroep. We moeten nieuwe structuren, meer beleidsoverleg en nóg meer coördinatie voorkomen. Mogelijke oplossingen zijn het slim naast elkaar organiseren van uitvoerders, een actuele sociale kaart en succesvolle projecten identificeren, evalueren en structureel maken.

Te weinig tijd, tekort bagage

Het algemene beeld is dat professionals te weinig tijd en ruimte krijgen om kwetsbare jongeren goed te helpen. Zo schiet onder meer de nazorg er vaak bij in. Daarbij komt dat ze niet altijd de juiste professionele bagage hebben om een diagnose te stellen of de jongeren een individuele probleemoplossing te bieden. Er worden (te) veel nieuwe projecten gestart, waarbij het werven van nieuwe deelnemers moeizaam verloopt.

Lastig afstemmen

Als instellingen en professionals in de verschillende domeinen samen moeten werken, blijkt de afstemming, de financiering en de regievoering lastig. Er zijn veel projecten waardoor het moeilijk is om een geschikte werk- of scholingsplek te kiezen. Huisvesting voor jongeren is vaak een complicerende factor. Verder is er veel beleidsoverleg nodig en de gegevens-uitwisseling is vaak nog niet op orde. Kortom, dit belemmert een snelle aanpak van problemen.

Specifieke problemen

Binnen het domein onderwijs spelen nog specifieke problemen. Hardwerkende en betrokken professionals kunnen niet voorkomen dat jongeren te lang in het onderwijscircuit blijven hangen. Ze trekken hard aan jongeren, die zelf veel te weinig hun eigen verantwoordelijkheid hoeven te tonen. Daarnaast is er de focus op de startkwalificatie. De slag naar een beroepskwalificatie wordt daardoor laat gemaakt. Tot slot worden de potentiële werkgevers van deze kwetsbare doelgroep onvoldoende betrokken. Het zou beter zijn als de 'match' tussen jongere en de werkgever centraal staat en dat de benodigde ondersteuning daaromheen wordt georganiseerd.

Mogelijke oplossingen

Er zijn twee veelgenoemde oplossingsrichtingen. Ten eerste moet de verantwoordelijkheid en de regie op de uitvoering bij de uitvoeringsprofessionals zelf komen te liggen. Ten tweede kunnen afstemming en casusoverleg op uitvoeringsniveau een oplossing zijn. Professionals moeten dan

duidelijke afspraken maken en verantwoordelijkheden nemen. Daarnaast kan een kritische blik op de mogelijkheden van gegevensuitwisseling veel opleveren. Uiteraard is de privacywetgeving hierin leidend.

Conclusies

Wat is er nodig voor een goede, effectieve aanpak van kwetsbare jongeren? De conclusies uit de analyse zijn opvallend gelijklopend. Creëer situaties waarin de eigen kracht van jongeren gestimuleerd wordt. Zet het netwerk van de jongere in om de interventie te verduurzamen. En zorg ervoor dat professionals de nodige verbindingen kunnen leggen tussen de domeinen, zodat ze buiten het eigen werkveld mogen interveniëren. Tot slot mag de werkgever een centralere rol innemen en moet men meer inspelen op de behoeften uit de markt. Zeker het onderwijs. Wat is de specifieke behoefte aan jonge starters bij regionale werkgevers, zowel op korte als lange termijn? Welke ondersteuning van kwetsbare jongeren is hierbij gewenst? Meer afstemming tussen vraag en aanbod is dus het credo.

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat professionals binnen onderwijs, arbeidsmarkt, werk & inkomen en zorg ook dus weer overkoepelend hun focus primair richten op de twee belangrijkste spelers: de kwetsbare jongeren en de werkgevers? Zodat kwetsbare jongeren goed kunnen doorstromen naar het onderwijs en de arbeidsmarkt. We geven u in vogelvucht de belangrijkste oplossingsrichtingen uit de sessies.

Eigen kracht van jongeren versterken

Burgers werken naar vermogen actief aan hun eigen (economische) zelfredzaamheid. Dat werpt niet alleen zijn vruchten af binnen de Wmo, de WWB en de WIJ, maar ook bij de aanpak van kwetsbare jongeren. Jongeren moeten hun eigen kracht ontdekken én leren benutten. Dit vraagt om een andere rol van de professionals: meer faciliterend en motiverend, minder hulpverlenend.

Inzetten van coaches

Op verschillende plaatsen is al gestart met coaches. Kenmerkend voor deze coaches is dat ze meer tijd krijgen voor individuele aandacht en mandaat hebben om te ondersteunen binnen meerdere leefgebieden. Ze werken outreachend, zijn betrokken en hebben geen 9-5 mentaliteit. Hun belangrijkste doel is dat de jongere zelf weer in zijn of haar eigen kracht komt te staan. De regie over de uitvoering moet bij de coaches en andere uitvoeringsprofessionals zelf liggen, niet op management- of beleidsniveau. Zo kunnen zij goed hun werk uitvoeren.

Koppeling onderwijs en arbeidsmarkt

We merken dat het onderwijsaanbod niet altijd goed aansluit bij de wensen van de arbeidsmarkt en de werkgevers. Hierbij gaat het niet alleen om de harde wensen omtrent kennis en vaardigheden, maar ook om de zachte wensen omtrent werknemersvaardigheden. Het lijkt er ook op dat de gemeente of regio onvoldoende regie heeft om hierop te sturen. Tevens is er binnen het onderwijs veel meer aandacht nodig voor verwachtingenmanagement (wat zijn kansrijke sectoren), voor het 'proeven' van een beroep in de praktijk (wat betekent een bepaalde baan voor mij concreet) en voor het begeleiden en bijsturen van de jongeren.

Werkgeversbenadering

Vaak krijgt de werkgever de kwetsbare jongere niet eens te zien. Terwijl veel werkgevers best onder voorwaarden aan de slag willen met jongeren zonder startkwalificatie of andere kwetsbare jongeren. Met tijdelijke financiële prikkels, een eigen regie in de begeleiding en nazorg zien werkgevers goede mogelijkheden om met de jongeren te werken. Het is erg belangrijk om de werkgever te betrekken bij het begeleidingsproces van kwetsbare jongeren naar de arbeidsmarkt. Verder benadrukken werkgevers het belang van één duidelijk en centraal aanspreekpunt op de Werkpleinen. Tot slot is een punt van aandacht dat de werkgever het begrip 'kwetsbare jongere' niet kent, maar het heeft over 'plaatsbaar' en 'niet plaatsbaar'. In de communicatie richting werkgevers moeten we deze begrippen gebruiken en het economische belang voor werkgevers benadrukken.

Gebruik van sociale kaart en diagnose-instrumenten

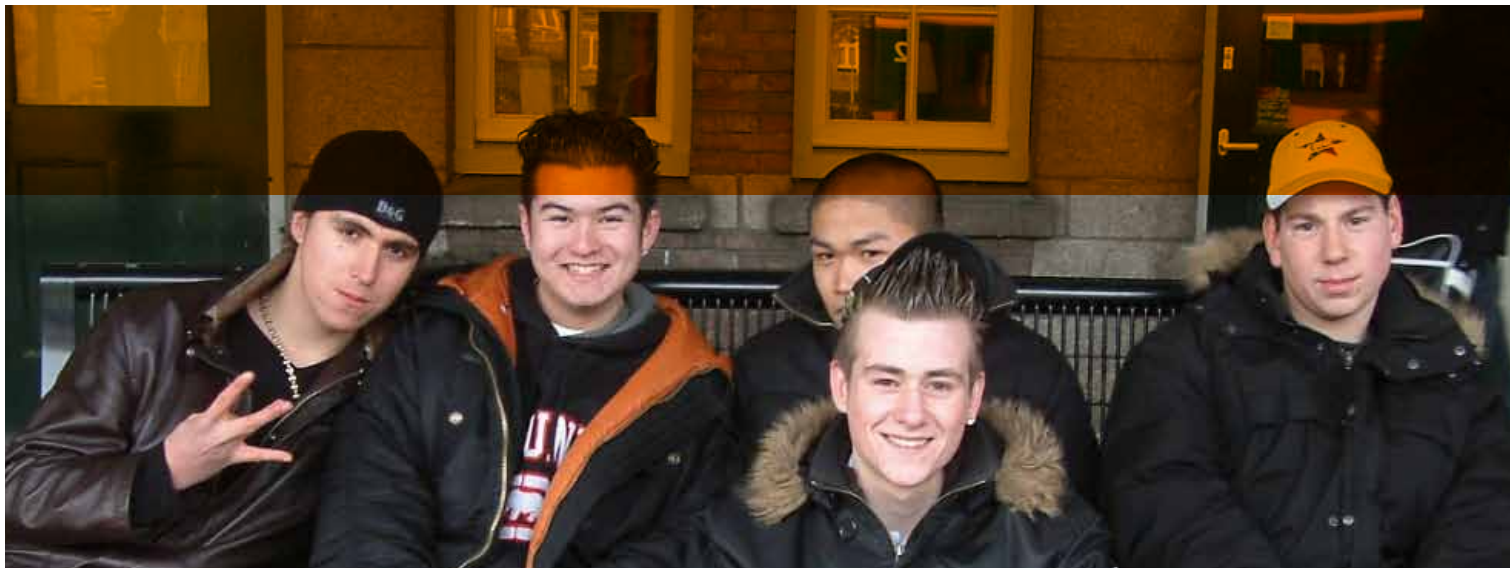
Verschillende regio's hebben behoefte aan een sociale kaart om beter zicht te hebben op het aanbod. Hiermee kan men de jongeren beter informeren over hun mogelijkheden. Deze sociale kaart kan bijvoorbeeld in de vorm van een website worden aangeboden. Verder zijn professionals gebaat bij een betere uitwisseling van diagnosegegevens en aandacht voor de diagnose van kwetsbare jongeren.

Uitwisselen van gegevens

Jongeren komen vaak in meerdere registraties voor. Het goed ontsluiten en toegankelijk maken van gegevens is dus erg belangrijk voor een effectieve aanpak van kwetsbare jongeren. Het is een knelpunt dat vaak is benoemd in de sessies. De indruk is dat niet de techniek voor de problemen zorgt, maar de strijd om het dominante systeem en/of onduidelijkheid over de legitimiteit van gegevensuitwisseling.

Behoeft aan regie en doorzettingsmacht

In de sessies spraken de professionals meerdere malen de behoefte uit aan regie en doorzettingsmacht. Daarbij kijkt men steeds meer naar de gemeente. We zien dat gemeenten die rol pakken, maar zijn er nog de nodige schotten die echte regie en doorzettingsmacht verhinderen.



1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Actieplan Jeugdwerkloosheid

In economisch moeilijke tijden stijgt de jeugdwerkloosheid doorgaans snel. Om te voorkomen dat jongeren collectief buiten de boot vallen is door het kabinet Balkenende IV het Actieplan Jeugdwerkloosheid opgesteld. Het Actieplan is door de dertig arbeidsmarktregio's doorvertaald naar concrete plannen en projecten voor de eigen regio.

Kwetsbare jongeren

In het Actieplan Jeugdwerkloosheid en in de regionale actieplannen zijn kwetsbare jongeren als aparte doelgroep benoemd. Naast dat kwetsbare jongeren evenredig moeten kunnen profiteren van de reguliere inzet en voorzieningen heeft deze doelgroep volgens het kabinet extra voorzieningen nodig. Voorzieningen waarin de verbinding wordt gelegd tussen de ketens (jeugd)zorg, onderwijs en werk. Met als doel een effectievere dienstverlening en als resultaat een startkwalificatie of regulier werk voor de kwetsbare jongeren.

Quick scan

Begin 2010 is de quick scan 'Kwetsbare jongeren aan het werk' uitgevoerd ¹⁾. Het beeld dat uit de quick scan naar voren komt, is dat er op verschillende plaatsen in het land initiatieven zijn om het voorzieningenaanbod voor kwetsbare jongeren te versterken en beter af te stemmen tussen de ketens. Er zijn echter ook nog regio's waar dit nog minder goed lukt. Met name de samenwerking tussen de domeinen werk, zorg en onderwijs kan beter. Verder wordt in het rapport gesteld dat de hoge ambities in de regio's vaak nog blijven steken in 'een papieren werkelijkheid' en een focus op specifieke projecten. Mede op basis hiervan wordt door het onderzoeksbureau de aanbeveling gedaan om in alle regio's 'aanjaag- en verbindingssessies' te organiseren.

1 Kwetsbare jongeren aan het werk. B&A Groep, februari 2010

Doorbraaksessies

De uitkomsten van de quick scan waren voor de Ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en voor Jeugd en Gezin (J&G) ²⁾ aanleiding om 'doorbraaksessies' voor kwetsbare jongeren in de dertig arbeidsmarktregio's te organiseren. RadarAdvies heeft de doorbraaksessies georganiseerd en uitgevoerd, onder de noemer Regiosessies Jeugd.

1.2 Doel

Twee doelen

Met de organisatie van de regiosessies streven de ministeries twee doelen na. Ten eerste wil het kabinet inzicht krijgen in de knelpunten en oplossingen bij de aanpak van kwetsbare jongeren in de regio's. Met dit inzicht kunnen de regio's concrete stappen nemen om meer kwetsbare jongeren aan het werk te krijgen. Het tweede doel is dat de regio's aangeven voor welke onderdelen zij ondersteuning van het Rijk willen om een extra impuls aan de aanpak te geven en wat zij zelf kunnen oppakken.

Centrale vragen in de regiosessies

- Wat zijn de belangrijkste knelpunten in de regio?
- Hoe kunnen deze knelpunten opgelost worden en wie neemt de verantwoordelijkheid daarvoor?
- Wat pakken de regio's zelf op en welke ondersteuning kan het Rijk bieden?

Nadruk op doorbraak en verandering

In de voorbereidingsfase van de regiosessies verschenen in opdracht van het ministerie van SZW twee onderzoeksrapporten op het terrein van kwetsbare jongeren in relatie tot de arbeidsmarkt: 'De regio's in kaart' (Cap Gemini, 2010) en 'Niemand aan de kant' (Regioplan en Research voor beleid, 2010). De uitkomsten van deze onderzoeken en van de quick scan werden gebruikt als input voor de regiosessies. Waar bij deze rapporten de nadruk ligt op onderzoek en het formuleren van aanbevelingen, gaat het bij de regiosessies om het achterhalen van knelpunten, het faciliteren van doorbraken en het sturen op verandering. Daarnaast zijn de regiosessies ook te zien als dertig groepsgesprekken met de nodige voorbereiding en verdieplingslagen én als de start van de ondersteuning van de regio's door het Rijk.

1.3 Doelgroep

Verschillende definities

Tijdens de sessies vroegen partijen zich regelmatig af wat nu precies een 'kwetsbare jongere' is. En wie zich hier dus wel en niet mee bezig moet houden.

Hieronder vindt u enkele omschrijvingen van 'kwetsbare jongeren' die werden gehanteerd:

2 Per 15 oktober 2010 is het Ministerie voor Jeugd en Gezin opgegaan in het Ministerie van VWS

- Jongeren zonder startkwalificatie
- Jongeren met startkwalificatie, die belemmeringen ondervinden
- Werkende kwetsbare jongeren (tussen de 23 en 27).
- Jongeren met meervoudige problematiek, onder meer psychiatrische en/of sociale problematiek, problemen door schulden, huisvesting, verslaving, criminaliteit of problemen in de thuissituatie
- Jongeren met een Wajong-uitkering
- Jongeren met een laag IQ
- Licht verstandelijk gehandicapte of beperkte jongeren met een IQ van 60-80, een leerachterstand van 3 jaar of meer of een achtergebleven sociaal-emotionele ontwikkeling
- Jongeren uit het Praktijkonderwijs, het cluster 4 onderwijs (voor jongeren met psychische en gedragsproblematiek) en het speciaal onderwijs

Opvallend is dat allochtone jongeren niet als aparte doelgroep zijn benoemd tijdens de sessies, maar zij zijn (blijkbaar) opgenomen in één van deze categorieën.

Omschrijving van de doelgroep

In deze opdracht zijn wij uitgegaan van de volgende omschrijving.

Kwetsbare jongeren zijn jongeren die op een of (meestal) meer domeinen problemen ondervinden bij het vinden van werk, het behouden van werk en/of het volgen van scholing (tot een startkwalificatie). Deze jongeren hebben met elkaar gemeen dat zij veelal verschillende soorten professionele hulp nodig hebben: rondom zo'n jongere doen soms wel tien instanties 'iets'. Elke instantie biedt een stukje van de benodigde hulpverlening of expertise.

Omvang van de doelgroep versus inzet

Met ongeveer 80-85% van de jongeren gaat het gewoon goed. De overige 15-20% heeft extra aandacht nodig. Een klein gedeelte van deze groep ervaart problemen op meerdere levensgebieden en is te definiëren als 'kwetsbaar'. Deze jongeren moeten kunnen opgroeien tot fysiek, psychosociaal en emotioneel gezonde volwassenen die meedoen in de samenleving. De inzet die we gezamenlijk moeten leveren om ervoor te zorgen dat dit gebeurt, is omgekeerd evenredig aan de omvang van de twee groepen.

Dit houdt in dat de minste inspanning uitgaat naar de groep waarmee het wel goed gaat. Ook de structuur van de organisaties rondom die jongeren functioneert over het algemeen voldoende. De meeste aandacht en inspanning gaat uit naar de relatief kleine groep kwetsbaren. In de sessies blijkt dat de structuur rondom deze jongeren nog niet zo stevig is als bij de grote groep met wie het wel goed gaat. Ook in het rapport 'Kwetsbare jongeren aan het werk' is dit geconstateerd: 'De deelnemers van de verschillende sessies zijn nog niet in staat een collectieve inzet te formuleren en daar ook collectief inzet voor te plegen' (B&A, februari 2010).

Belemmeringen en mogelijkheden

In de sessies is aangegeven dat 'kwetsbaar' vooral de belemmeringen van de jongeren benadrukt. Deelnemers gaven echter aan dat het belangrijk is om te kijken naar de mogelijkheden die deze jongeren hebben. Vaak is wel extra inzet of aandacht nodig om die

mogelijkheden te benutten. Met elkaar is besproken welke inspanning we gezamenlijk moeten leveren zodat kwetsbare jongeren hun mogelijkheden ook daadwerkelijk kunnen verzilveren.

Regionale benadering

Regionale samenwerking kan van meerwaarde zijn. Als de doelgroep dusdanig klein is dat het maken van beleid op lokaal niveau onrendabel is én wanneer de doelgroep en de problematiek die hiermee samenhangt zich niet aan lokale grenzen houdt. Uit bovenstaande blijkt dat aan beide voorwaarden voor regionale samenwerking is voldaan. Dit is de reden dat de regioessies regionaal zijn ingestoken en dat de rapportage en de aanbevelingen aansluiten op het niveau van de arbeidsmarktregio's. Dat de precieze afbakening van die regio's soms ook weer onduidelijkheid of problemen met zich meeneemt, daar komen we later op terug.

1.4 Aanpak

Regioessies

In alle dertig arbeidsmarktregio's zijn verkennende gesprekken gehouden, vervolgens zijn in 27 regio's een of meer sessies georganiseerd. Deze sessies vonden plaats in de periode september tot begin november 2010. De invulling van de sessies was maatwerk: we hebben bewust aangesloten bij de specifieke situatie en behoefte per regio. Uiteraard wel binnen de randvoorwaarden van het project, namelijk de kwetsbare jongere op weg naar scholing en werk.

Onderwerpen

De belangrijkste, regionale knelpunten in kaart brengen bij de aanpak van kwetsbare jongeren. Dát was de zoektocht in elke sessie. De deelnemers zochten samen naar oplossingen voor deze knelpunten en bespraken welke regionale partijen hierin een rol spelen. Ook is per regio de behoefte aan ondersteuning van het Rijk behandeld. Van elke sessie zijn verslagen gemaakt. De regio's hebben die onder meer gebruikt voor het formuleren van de extra ondersteuningsimpuls. In hoofdstuk 2 gaan we gedetailleerder in op de gehanteerde aanpak.

1.5 Leeswijzer

In dit rapport beschrijven we in hoofdstuk 2 aan de hand van voorbeelden een aantal regioessies. Vervolgens verbreden we in hoofdstuk 3 de uitkomsten van de sessies. We bespreken problemen die zijn gemeld en kijken naar de oplossingsrichtingen. De conclusies staan in hoofdstuk 4 en hoofdstuk 5 wijden we aan een nabeschuiving.



2 Het proces

2.1 Aanpak

De meeste sessies zijn in september en in de eerste weken van oktober 2010 uitgevoerd. Een aantal sessies vond later plaats. De voorbereiding hiervoor vond plaats in de zomermaanden juli en augustus 2010. In een korte tijd zijn veel mensen en organisaties uit verschillende domeinen gemobiliseerd. De projectleiders en overige betrokkenen in het veld toonden de nodige flexibiliteit en bereidwilligheid om de sessies op tijd te laten plaatsvinden in bijna 30 regio's.

Onderzoeksmoeheid

Tijdens de voorbereiding stuitte we op een zekere onderzoeksmoeheid in de regio's. De laatste maanden waren er al verschillende onderzoeken uitgevoerd en gepubliceerd over de aanpak binnen het Actieplan Jeugdwerkloosheid. Regio's vonden het tijd voor actie, in plaats van nog meer onderzoeken en gesprekken. Bij de verdere voorbereiding van de sessies is dit signaal serieus opgepakt: de sessies moesten praktisch en actiegericht zijn.

De sessies zijn inmiddels achter de rug, concrete acties zijn benoemd en afspraken zijn gemaakt. Na afloop van de sessies waren er overwegend enthousiaste reacties van deelnemers en projectleiders (zie verder). We durven dan ook te concluderen dat aan deze voorwaarde is voldaan.

Dienstverlenend concept

In de voorbereidende gesprekken benoemden de regionale projectleiders een aantal behoeften. Van samen een probleemanalyse maken, draagvlak creëren voor een nieuwe aanpak en verbinding leggen tussen domeinen tot een intensievere samenwerking en gezamenlijk plannen uitwerken. Bij de concrete invulling van de sessies stonden deze behoeften centraal. Daarbij komt dat elke regio uniek is. Niet alleen in de invulling van het regionale actieplan en de mate waarin kwetsbare jongeren hierin aan bod komen. Ook de samenwerkingsverbanden tussen zorg, onderwijs en arbeidsmarkt verschillen per regio. Daarom was de invulling van de regioessies in elke regio maatwerk. Maar wel binnen de randvoorwaarden van dit project,

namelijk de kwetsbare jongere op weg naar scholing en werk.

Variëteit in de sessies

Door de regionale ondersteuningsbehoeften als uitgangspunt te nemen, ontstond er een grote variëteit aan sessies.

- In sommige regio's bepaalden een relatief kleine groep mensen de contouren van een nieuw project of pilot en/of werkten deze verder uit.
- In andere regio's waren de sessies breder van opzet, met tot wel zestig deelnemers. De reden hiervoor was dat de projectleiders in de volle breedte de discussie over kwetsbare jongeren wilden voeren met onder meer zorgaanbieders, werkgevers, onderwijs en de vertegenwoordigers van Werkpleinen.
- In veel sessies zaten de uitvoerders aan tafel. Bij sommige sessies waren ook beleidsmedewerkers, teammanagers en/of bestuurders aanwezig.
- In alle regio's is een eerste gesprek geweest met de projectleider. Niet alleen om te inventariseren hoe het gaat in de regio. Maar ook om de projectleider te voeden met nieuwe informatie uit voorliggend onderzoek en om te bekijken wat de behoefte is aan ondersteuning.
- In de meeste regio's heeft dit een vervolg gehad in een of meer regiobijeenkomsten.

Dertig regio's

In alle 30 arbeidsmarktregio's is er een verkennend face to face gesprek geweest met de projectleider jeugdwerkloosheid. Tijdens deze gesprekken zijn de problemen en knelpunten in de regio geïnventariseerd. We bespraken mogelijke oplossingsrichtingen en vertelden wat we tot dan toe in andere sessies hadden gehoord (onder andere good practices). In 27 van deze regio's zijn vervolgens een of meer sessies georganiseerd. De drie regio's die niet meededen, hebben hiervan afgezien omdat de sessie te vroeg zou komen in het proces. Dit zou dan eerder verstorend in plaats van helpend werken.

Arbeidsmarktregio's

1 Achterhoek	10 Groot Amsterdam	19 Rivierenland
2 Brabant Zuid-Oost	11 Haaglanden	20 Stedendriehoek
3 Drechtsteden	12 Holland Rijnland	21 Twente
4 Drenthe	13 Midden Holland	22 Utrecht Midden
5 Friesland	14 Noord Holland Noord	23 Utrecht Oost
6 Gelderland Midden	15 Noord Midden Limburg	24 West Brabant
7 Gelderland Zuid	16 Noord Midden Zeeland	25 Zaanstreek (Waterland)
8 Gooi en Vechtstreek	17 Noord Overijssel	26 Zuid Kennemerland
9 Groningen	18 Rijnmond	27 Zuid Limburg

2.2 Organisatie van de sessies

Verkenning als start

In alle dertig regio's zijn we gestart met een verkennend gesprek met de regionaal projectleider van het Actieplan Jeugdwerkloosheid. Soms zaten hier meer betrokkenen bij. Tijdens deze

gesprekken is geïnventariseerd hoe het gaat in de regio, waar de knelpunten liggen en wat mogelijke onderwerpen zijn voor een of meer sessies. Wanneer we het hebben over 'doorbraken', dan kunnen we stellen dat deze eerste gesprekken vaak al het begin waren van de doorbraak.

Als aan het begin van het gesprek nog onduidelijk was wat nu precies het onderwerp van de sessie moest zijn, lag dat aan het eind van het gesprek meestal in grote lijnen op tafel. De eerste gesprekken fungeerden meestal als een eerste interventie. Projectleiders zijn samen met ons op zoek gegaan naar mogelijke verbeteringen binnen de aanpak voor kwetsbare jongeren. Ze committeerden zich aan een of meer sessies om actief met deze materie aan de slag te gaan. Dit laatste lijkt makkelijker gezegd dan gedaan. Immers, het formuleren van verbeterpotentieel en het organiseren van een sessie geeft aan dat de aanpak van kwetsbare jongeren nog niet voor 100% perfect verloopt. Dit is absoluut geen vreemde constatering, gezien de complexiteit van de materie, maar het vergt wel lef.

Concrete invulling

Het dienstverlenende concept dat we hanteerden, ging ervan uit dat we ons samen met de projectleider zouden buigen over de probleemstelling en de globale opzet van de sessie. Radar zou de verdere uitwerking op zich nemen en hier een passende werkvorm op loslaten. Deze werkvormen waren, afhankelijk van de probleemformulering, verschillend van aard. Van de open space methode tot het opsplitsen in kleine subgroepen om oplossingsstrategieën te bedenken. En van het uitwerken van concrete casussen tot een expertmeeting. Bij sommige sessies deed RadarAdvies vooraf een klein onderzoek naar de aard en omvang van de regionale problematiek. Op andere sessies volgde een gesprek op bestuursniveau, om te bepalen met welke oplossingsrichtingen uit de eerste sessie we concreet aan de slag moesten.

Uitnodiging

In de meeste regio's stelden we samen met de projectleider de verzendlijst vast voor de uit te nodigen personen. De uitnodigingen werden meestal door ons verstuurd. Vaak konden we gebruikmaken van de locaties die de gemeente beschikbaar had gesteld. Ook hebben we een aantal keren op de werkvloer een bijeenkomst gehouden. Zo vond een bijeenkomst plaats in een Werkcentrum op een industrieterrein: een pand dat nog gereed gemaakt moest worden voor de huisvesting van kwetsbare jongeren. Verschillende bijeenkomsten zijn verrijkt met een lunch (al dan niet bereid door de doelgroep), een borrel of zelfs met een ontbijt om half negen in het oosten van het land. Deze momenten werden meestal gebruikt om nieuwe contacten te leggen, algemene ideeën te concretiseren of plenaire terugkoppelingen voor te bereiden.

Contacten

In de verschillende sessies zijn veel visitekaartjes uitgewisseld, zijn contacten gelegd en is kennis gedeeld. De uitwisseling van kennis en contacten vond plaats op verschillende niveaus: tussen afdelingen binnen een gemeente, tussen de verschillende domeinen van zorg, onderwijs en werk & inkomen, tussen verschillende gemeenten en meer.

Terugkoppeling

Tijdens de sessies hebben we verslagen gemaakt. Alle verslagen zijn vervolgens gepubliceerd op de website www.regiosessiesjeugd.nl. Deelnemers konden zo over de informatie (waaronder good practices) beschikken die in hun eigen of in andere sessies was behandeld. De regio's

hebben die onder meer gebruikt voor het formuleren van de extra ondersteuningsimpuls voor de aanpak van kwetsbare jongeren binnen het actieplan jeugdwerkloosheid.

2.3 Doorbraken

De opdrachtgever heeft aangegeven dat de sessies zowel zakelijk als enthousiasmerend moesten zijn. Wanneer we kijken naar de doorbraken die zijn bereikt, is aan beide eisen voldaan. Men heeft bestaande kennis gedeeld en nieuwe ideeën gevormd. Mooie projecten zijn geboren, verkennende pilots opgezet, contacten gelegd en men heeft onderling visitekaartjes uitgewisseld. Tot slot zijn er concrete werkafspraken gemaakt en vervolgspraken gepland. Hieronder geven we een impressie van de diverse doorbraken (processen). In hoofdstuk 3 gaan we nader in op de inhoud van deze doorbraken.

Meer interactie: bekend maakt bemind

Verschillende regionale projectleiders gaven als barrière aan dat de diverse partijen onvoldoende met elkaar in gesprek waren over kwetsbare jongeren en elkaar onvoldoende kenden. De doorbraak ontstond door een 'open space' bijeenkomst. Kenmerkend aan een 'open space' bijeenkomst is de hoge mate van interactie en informele ontmoetingen tussen deelnemers. Tijdens deze bijeenkomst spraken deelnemers over wat hun bezighoudt als het gaat om kwetsbare jongeren ³⁾.

Van idee naar commitment

In verschillende regio's leefden er onder de deelnemers al ideeën om de aanpak van (bepaalde subgroepen) kwetsbare jongeren te verbeteren. Echter, die ideeën waren nog nooit expliciet en plein public uitgesproken. Zo liep een van de projectleiders al enige tijd rond met een idee over het introduceren van een doorbraakbudget. Tijdens de sessie is gezorgd voor een platform om dit te introduceren, uit te diepen en er commitment voor te krijgen.

Van beleid naar concrete actie

Het gebeurt regelmatig dat beleid in principe zwart op wit is vastgelegd, maar dat de concrete uitwerking hiervan soms te wensen overlaat. In enkele regio's hebben de regiosessies eraan bijgedragen dat het vastgestelde beleid ook echt vertaald werd naar concrete acties. In een van de regio's was bijvoorbeeld zwart op wit vastgelegd dat 'klanten uit de kaartenbakken van de sociale dienst', waaronder kwetsbare jongeren, een plek moesten krijgen in elke aanbesteding. Tijdens de sessie werd bevestigd dat dit nog niet altijd werd gedaan. Tegelijk werden enkele projecten aangewezen waarin dit alsnog moest gebeuren. Dit leverde een aantal interessante stageplaatsen en leerwerkplekken op.

3 Open Space is een werkvorm die leidt tot een vrijhandelsmarkt van initiatieven, ervaringen en ideeën. Relevante, door de deelnemers zelf aangedragen onderwerpen, worden in wisselende groepssamenstelling besproken. Uitkomsten van deze gesprekken kunt u bekijken op een muurkrant die gaande de dag groeit. Iedere deelnemer aan de werkconferentie kan een onderwerp of thema dat hem/haar aan het hart gaat inbrengen. Deze 'passionate concerns' van de deelnemers hebben te maken met het hoofdthema / de centrale vraag van de dag. Open Space Technology, a User's Guide, Harrison Owen.

Projectencarroussel voorkomen

Regio's willen experimenteren met initiatieven voordat dit bestempeld wordt tot 'regulier beleid'. Tegelijkertijd wil men altijd een 'projectencarroussel' voorkomen. Dat dit mogelijk is, bewijst het volgende praktijkvoorbeeld. Een projectleider van een bepaalde regio vond dat de aanpak van het project beter kon op het gebied van wonen. Echter, de manier waarop was nog enigszins onduidelijk, onbekend en niet gedragen door de andere betrokkenen. Tijdens de sessie voerden alle (uitvoerings)partijen met elkaar een open discussie over hoe men het project kon verbeteren. Na afloop van de sessie lag er een breed gedragen plan. Na een bespreking met de wethouders en dankzij de extra middelen van het Rijk, was een vliegende start mogelijk. Het plan heeft nu de vorm van een pilot. Gedurende de pilot wordt bekeken of dit breder wordt uitgerold.

De jongere centraal

Wie is die kwetsbare jongere? Hoe ziet hij of zij eruit? Wat zijn hun ideeën? Om dat te weten te komen werd in een van de sessies een aantal kwetsbare jongeren uit de regio betrokken. In vier workshops stonden deze jongeren, hun talenten en belemmeringen centraal. Hierdoor ontstond een vitale energie tussen alle betrokkenen. Een belangrijke uitkomst was onder meer dat het de kunst is om van meet af aan intern draagvlak bij de jongeren te creëren. Dit maakt de eerste stappen in hun ontwikkeling mogelijk. Deze aanpak vraagt om nabijheid van en vertrouwen tussen de jongere en de uitvoerder.

Visie van de werkgever verheldert

In verschillende sessies zijn werkgevers aangeschoven. Dit was lang niet in alle sessies het geval. Regelmatig moesten organisaties eerst nog orde op zaken stellen - zowel intern als onderling - voordat het laten aansluiten van een werkgever van toegevoegde waarde kon zijn. In de sessies dat de werkgever wel aanschoof, werd vooral duidelijk hoe de denkwijze van (hulpverlenende) instellingen en werkgevers verschilt. Waar instellingen vaak denken in problemen en belemmeringen, denken werkgevers vaak in mogelijkheden en aan de capaciteiten die jongeren nodig hebben om (toekomstige) vacatures op te vullen. Deze gedachtewisseling werkte verhelderend.

De beste oplossingen kiezen

Deelnemers uitdagen om met goede ideeën te komen om de aanpak van kwetsbare jongeren te verbeteren? Dat was de aanpak in verschillende sessies, wat leidde tot meerdere voorstellen. Sommige sessies werden ingezet om uit al deze voorstellen één of twee acties te selecteren. Om hier vervolgens concreet gevolg aan te geven en extra financiële ondersteuning voor aan te vragen. In een van de sessies zijn de deelnemers met de volgende thema's aan de gang gegaan om oplossingen te bedenken: vervlechten werk, school, inkomen en zorg en de thema's doelgroep en uitvoering. Vervolgens is per thema een elevator pitch gehouden, waarna de beste oplossing werd gekozen.

Ontmoeting en interactie

In alle sessies benoemen deelnemers de onderlinge ontmoeting, de hoge interactie en de kwaliteit van het gevoerde gesprek als een doorbraak. Door het organiseren van de regiosessies zijn mensen en partijen met elkaar in gesprek geraakt die elkaar niet vaak in een dergelijke setting tegenkomen. Uitvoerders met bestuurders, zorginstellingen met werkgevers, partijen uit het voortraject van toeleiding en partijen die bemiddeling of scholing verzorgen. Door het samenbrengen van de verschillende perspectieven in één ruimte, in één sessie, kwamen er op allerlei niveaus barrières naar boven. In de mix van partijen en posities zijn gezamenlijk oplossingen bedacht waarmee de jongeren echt geholpen kunnen worden. Hiermee voldoen de sessies aan een belangrijke wens van de ministeries. Namelijk dat de regiosessies op zichzelf al een ondersteuningsbehoefte vervullen.

Het vervolg

Elkaar spreken, elkaar leren kennen, samen oplossingsrichtingen uitdenken en gezamenlijk starten met de concrete uitvoering hiervan. Dat daar toegevoegde waarde in zit, maken de regiosessies wel duidelijk. In deze sessies is het een externe partij (RadarAdvies) die de aanwezigen 'een duwtje' in de goede richting geeft. Maar hoe nu verder? De vragen die openstaan zijn als volgt:

- Hoe borgen we de positieve resultaten van de sessies?
Zowel het proces van het elkaar ontmoeten als de inhoudelijk aanpakken van vraagstukken rondom kwetsbare jongeren.
- Welke reguliere/interne partij is gemachtigd om dit 'duwtje' ook in de toekomst te geven? Waar ligt de 'doorzettingsmacht'?
- Wat is ervoor nodig om dit niet alleen van buitenaf te organiseren, maar vooral ook van binnenuit?

2.4 Voorbeelden van enkele Regiosessies

Hieronder beschrijven we enkele concrete voorbeelden van de sessies. We beschrijven hoe de sessies in enkele regio's zijn geïntroduceerd, uitgevoerd en wat de resultaten daarvan waren.

a Start team X

In een regio is er te weinig capaciteit voor een geschikte aanpak van een groep van ongeveer 400 jongeren. Het gaat om WIJ-jongeren, categorie multiprobleem, met onder meer een moeilijke thuissituatie, schulden en verslaving. Deze groep vereist een specifieke aanpak. De begeleiders hebben andere competenties nodig dan voor de gemiddelde jongere vereist is. Er is behoefte aan professionals, die outreachend werken, dicht bij de jongeren staan en met ze meegaan. Deze mijnheer of mevrouw X heeft geen 9-5 mentaliteit, heeft sturing en regie, kan doorzetten en de juiste aansluitingen vinden.

De vraag waar team X het beste belegd kan worden, leidt tot veel discussie. Hierin komt naar voren dat de professionals die nodig zijn uit alle organisaties moeten komen. Eventueel moeten ze extra worden getraind en in een pool/team worden samengebracht. Zo ontstaat er een multidisciplinair team waarvan de leden ook verbonden blijven aan hun eigen organisatie. De leden zijn niet alleen procescoördinator maar gaan het ook zelf doen.

De discussie over hoe het team X er uit zou moeten zien én het enthousiasme ervoor, leidde tot de toezegging van de projectleider jeugdwerkloosheid om via de gemeente zo'n team te starten. In een tweede sessie zijn met de beoogde instellingen werkafspraken gemaakt over een snelle start van het team X.

b Organiseren doorzettingsmacht jongerenloket

Het Jongerenloket is de poort waar je binnenkomt. Daarnaast heeft het Jongerenloket een outreachende functie naar jongeren toe. De aanpak is naar buiten toe gericht. Bij het dossieronderzoek kijkt men naar wat een jongere kan en wil. Welke kwaliteiten en talenten heeft een jongere?

De projectleider jeugdwerkloosheid ziet dat oplossingen op maat voor kwetsbare jongeren vaak moeizaam op gang komen. Hij wil doorzettingsmacht voor het jongerenloket in relatie tot kwetsbare jongeren. Het wordt een centraal thema in de doorbraaksessie. Zijn visie wordt ondersteund en onderbouwd door verschillende aanwezigen. Het past ook, want veel van de verschillende partners op de leefgebieden zijn in de regio aangesloten bij het Jongerenloket. Hierdoor is er veel draagvlak binnen het Jongerenloket gerealiseerd. De sessie leidt tot een serie van werkafspraken die in volgende sessies worden geformaliseerd.

c Doorbraakbudget

In een van de regio's liep een projectleider jeugdwerkloosheid al langer rond met een idee voor een doorbraakbudget. Het doorbraakbudget is een klein budget van circa € 2.000 dat professionals uit het onderwijs, werk of zorgdomein kunnen gebruiken, met verantwoording achteraf. Met dit budget kan bijvoorbeeld een jongere met voorrang aan een cursus deelnemen. In enkele voorbereidende gesprekken zijn mogelijke dwarsliggers geïnformeerd en door de projectleider overtuigd. De projectleider 'Aanval op de (school)uitval' deed enthousiast mee en legde ook budget in.

De sessie is gebruikt om het idee van een doorbraakbudget met betrokkenen verder uit te diepen en de voors en tegens tegen elkaar af te wegen. Men stelde de randvoorwaarden vast waaronder dit voorstel kon doorgaan en zocht naar partners die zich hieraan wilden committeren. Het initiatief is goed ontvangen en partijen hebben zich gecommitteerd aan samenwerking. Dat laatste is in aparte gesprekken vastgelegd.

d Kansen in de bouw

In weer een andere sessie had de projectleider jeugdwerkloosheid van te voren aangegeven dat er nog kansen lagen in de bouw, die volgens haar onvoldoende benut werden. Gezamenlijk hebben we bedacht welke relevante partijen aan moesten schuiven om de gewenste doorbraken te bewerkstelligen. Met deze partijen aan tafel zijn concrete afspraken gemaakt over de uitvoering van bouwprojecten met kwetsbare jongeren. Het opknappen van brandgangen, een speeltuin en een kinderboerderij behoorden tot de mogelijkheden.

Ter plekke werden afspraken gemaakt over de social return on investment. In gemeentelijke aanbestedingen staan nu afspraken over het inzetten van kwetsbare jongeren bij gemeentelijke opdrachten. Dit was de verdienste van onder meer een enthousiaste wethouder en een betrokken aannemer.

e Probleemverduidelijking

'Wij hebben geen kwetsbare jongeren'...Dit werd tijdens de voorbereiding in een van de regio's aangegeven. Toch is er een regioessie georganiseerd om deze stelling te toetsen. Tijdens deze sessie waren verschillende betrokken partijen aanwezig en ontstond er een levendige discussie over wat kwetsbare jongeren zijn en of die ook in de betreffende regio aanwezig zijn. De conclusie was dat de regio wel degelijk kwetsbare jongeren heeft. Dit was de eerste belangrijke uitkomst van deze sessie. Een tweede belangrijke uitkomst was dat er een voorzet is gedaan om gezamenlijk tot een meer sluitende aanpak van deze doelgroep te komen. Dit laatste wordt de komende maanden binnen de regio verder uitgewerkt.

f Brede insteek, concreet resultaat

Verschillende sessies zijn breed ingestoken. Met name omdat de projectleider aangaf dat er al veel partijen actief zijn, maar dat die elkaar niet snel spreken of opzoeken. Dat dit een effectieve aanpak van kwetsbare jongeren in de weg staat, is duidelijk. Daarom was de insteek tijdens deze sessies vrij breed. De deelnemers zijn uitgedaagd om te benoemen waar volgens hen verbeterpotentieel ligt. Deze brede vraag en de vele antwoorden hierop zijn vervolgens gekanaliseerd in een aantal hoofdthema's. Deze zijn in subgroepjes verder uitgewerkt. Deze insteek leidde tot oplossingsrichtingen en concrete voorstellen. Enkele voorbeelden zijn het opzetten van een casuoverleg en het invoeren van 'practice what you preach'. Dus kwetsbare jongeren ook een plek geven in de eigen (semi)overheidsinstellingen.



3 Gemelde problemen en oplossingsrichtingen

In het vorige hoofdstuk hebt u gelezen welke doorbraken we hebben bereikt. Daarnaast gaven we een paar concrete voorbeelden van gehouden sessies. Opvallend is dat er veel partijen betrokken zijn en dat er veel gedaan wordt binnen de regio's. Bovendien is er de wil om het probleem van de kwetsbare jongeren aan te pakken. Genoeg mogelijkheden dus om zaken te doen. De sessies leggen wel bloot welke verbeterlagen er nog te maken zijn. Wat betreft inhoud, werkwijze, afstemming en samenwerking.

In dit hoofdstuk stellen we in paragraaf 3.1 de twee belangrijkste spelers binnen dit veld centraal. Jongeren en de werkgevers.

Jongeren zijn op vele leefgebieden actief. Denk aan onderwijs, werk, thuis en uitgaan (zie tabel). Voor kwetsbare jongeren geldt dat zij hun leven vaak op meerdere gebieden niet op orde hebben.

Interventiedomeinen jongeren

- Werk
- Inkomen
- Opleiding
- (Jeugd)Zorg
- Vrijtijdsbesteding
- Familie & Relaties
- Politie & Justitie
- Wonen

In paragraaf 3.2 behandelen we eerst enkele algemene domeinoverstijgende problemen en oplossingsrichtingen. Deze zijn aan de orde gekomen tijdens de regiosessies. Vervolgens bespreken we in paragraaf 3.3 de uitkomsten die specifiek voor een bepaald domein gelden

of voor de verbinding tussen verschillende domeinen.

We behandelen achtereenvolgens:

- de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
- werk en inkomen;
- de aansluiting tussen zorg, onderwijs en arbeidsmarkt;
- de overige domeinen.

In elke paragraaf beschrijven we de probleemanalyse en de oplossingsrichtingen, aangevuld met good practices uit de regio's.

3.1 De rol van de jongere en de werkgever

Jongere en werkgever centraal

In onze opdracht gaat het primair om de toeleiding van de kwetsbare jongere richting de arbeidsmarkt. Hierbij zijn de volgende drie spelers van belang: de jongere, de begeleider en de werkgever (of school). Het is belangrijk om de energie in dit systeem terug te krijgen door te focussen op de primaire doelgroepen: de jongeren en de werkgevers. Daarnaast sturen we vanuit de behoeften, vragen en kracht van de werkgevers en jongeren zelf. Belangrijk is om te voorkomen dat de focus te veel ligt op de instituties en beleidsmakers die daar tussen zitten. In de vorige paragraaf werd duidelijk dat dit vaak remmend werkt in plaats van stimulerend. In deze paragraaf worden de jongere en de werkgever (weer) centraal gezet.

3.1.1 De jongere centraal

Probleemanalyse

Vraaggericht werken

Regio's geven aan dat de jongere zelf nog te weinig centraal staat in de verschillende aanpakken. Er wordt te weinig vraaggericht gewerkt en teveel gedacht vanuit een product, aanbod of financiering. Zoals tijdens een sessie duidelijk naar voren kwam: "Er wordt nog weleens vergeten dat we het hier hebben over mensen van vlees en bloed. Voor hen is op gezette tijden maatwerk nodig en geen standaard aanpak."

Motivatie

Het motiveren van jongeren is erg belangrijk. Deels heeft dit te maken met de manier waarop de professionals mét de jongeren praten, in plaats van óver de jongeren. Het motiveren van jongeren begint bij het kennen van hun situatie. Bij een deel van deze jongeren is niet-kunnen sterk verbonden aan niet-willen. Niet-kunnen wordt bijvoorbeeld veroorzaakt door beperkte cognitieve vermogens, psychiatrische problematiek of het ontbreken van een ondersteunend netwerk. Denk bij niet-willen aan agressiviteit, criminaliteit en het niet accepteren van autoriteit. Ook zijn jongeren niet altijd in staat om hun mogelijkheden realistisch te taxeren en aan te geven wat zij willen. Het vraagt veel van de professional om een goed beeld te krijgen van deze jongeren. Communicatieve vaardigheden, kennis van de doelgroep maar ook creativiteit.

De jongerenprofessional

Het is de rol van de werkcoach of klantmanager om de kwetsbare jongere (te ondersteunen en) toe te leiden naar werk. Hiervoor zijn specifieke competenties nodig die niet altijd voldoende aanwezig zijn. Competenties waarover een professional moet beschikken zijn:

- outreachend werken
- actieve houding/ eropaf
- een lange adem
- dicht bij de jongeren staan
- meegaan naar instanties, ouders en werkgevers
- ervoor zorgen dat de jongere zo veel mogelijk eigen verantwoordelijkheid neemt
- geen 9-5 mentaliteit
- doorzettingsvermogen
- juiste aansluiting met andere hulpverlenende instanties en professionals kunnen vinden

De vragen en de problemen van kwetsbare jongeren zijn breed en domeinoverschrijdend. Denk aan huisvesting, schulden en geen (geldig) identiteitsbewijs. Maar ook aan het niet krijgen van hulp of inkomen door verhuizing naar een andere gemeente. De jongerenprofessional moet de verschillende domeinen en instanties kennen en de problemen van jongeren herkennen. Naast het gebrek aan een professionele houding hebben veel medewerkers van Werkpleinen en jongerenloketten geen tijd en ruimte om op deze manier ondersteuning te verlenen. Oorzaak daarvan is een te hoge caseload.

Vrienden en familie

Vrienden, familie en andere sociale relaties spelen een belangrijke rol in de wereld van jongeren. Daar wordt niet altijd rekening mee gehouden of gebruik van gemaakt. Om te beginnen hebben vrienden vaak een oordeel over elkaars baan, traject of opleiding. Betrokkenen geven aan dat vrienden op deze manier invloed hebben op de motivatie van een jongere om mee te werken aan een traject. Ten tweede betrekken de hulpverlenende instanties en de werkcoaches vaak nog onvoldoende deze netwerken.

Oplossingsrichtingen

Kracht jongere centraal

Het gebruik van de term 'kwetsbare jongeren' herbergt twee risico's. Jongeren worden te snel als 'kwetsbaar' gelabeld. Daarnaast denkt men vaak in beperkingen in plaats van in kansen en mogelijkheden. Hierdoor worden jongeren afhankelijk en nemen zij geen verantwoordelijkheid om kansen te zien en te pakken.

Scholing van professionals

Uitgaan van de kracht van de kwetsbare jongere vraagt om een andere werkwijze. Veel professionals zijn daarvoor al goed toegerust. Maar er zijn ook professionals die te snel de verantwoordelijkheid van de jongere overnemen. In plaats van een hulpverlenende rol is een faciliterende rol meer geschikt. Hoe kan een professional jongeren zodanig motiveren en stimuleren dat zij in hun eigen kracht komen te staan? En van daaruit de verantwoordelijkheid en regie op hun eigen traject (weer) oppakken? Deze veranderde rol van de professional zorgt niet voor minder werk, maar voor een andere manier van werken. Veel professionals vragen zich

af hoe zij deze andere manier van werken concreet moeten vormgeven. Wij adviseren aanvullende scholing voor professionals om zich dit eigen te maken.

Coach

Idealiter zijn de vereiste expertises en ketens rond een jongere in één professional verenigd. Veel regio's willen graag dat een jongere door één coach ondersteund wordt. Samen met de coach stippelt de jongere het plan uit. Vragen als 'wat moet ik eerst regelen en wat daarna?' staan centraal. Het is belangrijk dat de coach bekend is met de expertise van diverse instanties en op de hoogte is van de financiële regelingen. Daarnaast is een goede samenwerkingsrelatie met de uitvoerders binnen die instanties onmisbaar. Zodat de jongere goed wordt bijstaan in het woud aan voorzieningen en regelingen. Belangrijk is dat de coach er voor de jongere is, ook als er al hulp en ondersteuning komt vanuit andere instantie(s). Zo heeft de jongere één vast aanspreekpunt waarmee een vertrouwensband ontstaat. De coach heeft professioneel de ruimte of mandaat nodig om op meerdere leefdomeinen te handelen.

Good practice: ITB'er

Met de inzet van ITB'ers (individueel trajectbegeleiders) staat de jongere weer centraal in de keten. De ITB'er of coach werkt in een multidisciplinair team, bijvoorbeeld binnen het Werkplein. Er bestaat een nauwe verbinding met zorg/hulpverlening. Voor het goed uitvoeren van hun werk hebben trajectbegeleiders mandaat om zaken te regelen voor de jongere en om gericht door te verwijzen. Het gaat hierbij ook om zaken die in principe niet tot hun werkterrein behoren.

Centraal contactpersonen

Voorstel is om bij elke ketenorganisatie één centrale contactpersoon voor kwetsbare jongeren aan te stellen. Deze persoon kent de wegen binnen de eigen organisatie goed en kan hulpverleners van andere organisaties snel verder helpen.

Good practice: verbindingsofficieren

In één regio werkt men voor de ketens onderwijs en arbeidsmarkt met regionale verbindingsofficieren. Doel is om te komen tot een bundeling, afstemming en coördinatie van de bestaande activiteiten. Om dit te bereiken wil men een kernteam samenstellen van verbindingsofficieren vanuit onderwijs, zorg en sociale zekerheid (gemeenten, ROC, Jongerenloket, Jeugdzorg en UWV). Deze officieren staan niet boven de partijen (zijn geen regisseur), maar werken naast en met de partijen samen. De verbindingsofficieren zijn aanjagers die een goede samenwerking stimuleren, faciliteren en waar nodig vlot trekken tussen zowel de toeleverende als de ontvangende partijen.

Casusoverleg

In de meeste regio's – waar gesproken is over jongeren op het snijvlak van onderwijs, arbeidsmarkt en zorg – zijn casusoverleggen. Hieraan nemen nog lang niet alle relevante partijen deel. Raadzaam is om niet meer overleggen te starten dan er al zijn. Beter is om aan te sluiten op bestaande structuren waar instanties met verschillende expertises de casussen bespreken. Om casusoverleggen succesvol te laten zijn, is het van belang om:

- vraaggericht te werken: de jongere staat centraal en daar omheen gaat het om de juiste arrangementen;
- duidelijke afspraken te maken over wie wanneer de verantwoordelijkheid heeft voor een jongere;
- te zorgen voor een warme en snelle overdracht en te voorkomen dat iemand een jongere te lang 'bij zich houdt';
- heldere resultaatafspraken te maken en elkaar hier ook aan te houden;
- per klant een keuze te maken bij wie in eerste instantie de prioriteit moet liggen (richting startkwalificatie, betaald werk, zorg). Houd ook vast aan deze prioriteiten.

Een gevaar van casusoverleggen is dat ze ook plaatsvinden als er niets te bespreken valt. Het is van belang om hier alert op te zijn. Vul overleggen alleen in met het bespreken van relevante casussen. Hierdoor kan een casusoverleg lang duren, maar is het ook mogelijk dat het maar een half uur in beslag neemt of zelfs helemaal niet doorgaat.

Good practice: kamers met kansen

De Regiotafel Kwetsbare Jongeren realiseert bij de drie UWV-Werkpleinen in de regio Kamers voor Kwetsbare Jongeren. In de Kamers bespreken ze de kwetsbare jongeren waarvoor een duurzame plaats op de arbeidsmarkt wordt gezocht. Kwetsbare jongeren worden hier omschreven als: jongeren die niet in staat zijn om een startkwalificatie te behalen vanwege in de persoon gelegen belemmeringen. Qua onderwijsniveau zijn zij vaak afkomstig uit het praktijkonderwijs en het speciaal onderwijs. De casusbespreking heeft een preventief karakter: meer perspectief bieden op een duurzame arbeidsplaats aan jongeren die op de arbeidsmarkt instromen. Het zijn jongeren waar snelle schooluitval wordt verwacht vanuit het onderwijs, (jeugd)zorg of bij melding bij het jongerenloket. De Kamers worden vertegenwoordigd door deskundigen op het gebied van onderwijs, arbeid/re-integratie, zorg en gemeenten. Zij hebben kennis van de specifieke kenmerken van deze jongeren. Daarnaast kennen ze de mogelijkheden voor begeleiding/coaching van de jongeren. Tot slot zijn ze op de hoogte van de diverse vormen van financiering van dergelijke trajecten.

Inzet sociale netwerk

In veel trajecten wordt nog onvoldoende gebruik gemaakt van het sociale netwerk van een jongere. Terwijl dit netwerk een belangrijke rol kan spelen in het slagen van een traject.

Good practice: uitrol werkwijze familienetwerkberaden

In een regio is Jeugdzorg gestart met een pilot van zogenaamde 'netwerkberaden'. De methode houdt in dat samen met het (familie-)netwerk van de jongeren wordt gezocht naar oplossingen. In een informele setting, dichtbij de jongeren en zo eenvoudig en oplossingsgericht mogelijk. De jongere staat in deze 'netwerkberaden' centraal en heeft ook invloed op de afspraken die gemaakt worden. Professionals maken ook deel uit van de netwerken maar hebben daarbij nooit de overhand, ook niet in aantal. Zij dragen hun inzichten en oplossingen aan als daarom gevraagd wordt of als dat nodig is. Doordat betrokken partijen tegelijkertijd aan tafel zitten, is de kans op 'ruis' over de gemaakte afspraken kleiner.

In de praktijk werden zo (sommige) uithuisplaatsingen voorkomen. Bijvoorbeeld door een oom, die een kind na schooltijd best een uurtje wilde opvangen. En een buurvrouw, die elke ochtend als ze om half 8 de deur uitging, best even wilde aanbellen bij de buurjongen om hem te wekken. Zodat hij op tijd op school kwam. In deze regio wil men deze succesvolle aanpak uit de Jeugdzorg graag verbinden met de domeinen werk en scholing.

Herkenbaarheid en maatwerk

Het is belangrijk dat uitvoerders die met kwetsbare jongeren werken dicht bij de belevingswereld van deze groep staan. Er moet sprake zijn van herkenning. De hulpverlener hoeft niet uit hetzelfde milieu als de jongeren te komen, maar moet ook niet te ver van hun leefwereld af staan. Met andere woorden: de hulpverlener begrijpt de taal en achtergrond van de jongere. Het kernwoord hierbij is maatwerk. Hulpverleners, coaches en bemiddelaars houden rekening met de verschillende achtergronden van de jongeren en stemmen hun aanpak hierop af. Er is behoefte aan een generiek beleid waarbinnen aandacht is voor individuele verschillen en dus ook individuele aanpakken.

Snelle actie, kleine stapjes, concrete resultaten

Wanneer de jongere eenmaal in beeld is, is het belangrijk om snel over te gaan tot actie. In zo'n geval kan een aanbod om de wachttijd op te vullen uitkomst bieden. Vervolgens werkt de jongere in kleine stapjes naar het hoofdoel toe. Deze stapjes komen tot stand door tussentijdse subdoelen te benoemen waar een jongere zich op kan richten. Het algemene hoofdoel is namelijk vaak te groot of te ver weg. Het benoemen en inzichtelijk maken van die concrete resultaten is essentieel.

Good practice: interventiebudget

Eén van de regio's gaat een zogenaamde regelvrije zone realiseren. Hierin kunnen alle op kwetsbare jongeren gerichte partners direct handelen en interveniëren. Door vooraf een zogenaamd interventiebudget beschikbaar te stellen, zijn er geen financiële barrières. Besluitvorming vindt achteraf plaats. De projectleider komt binnenkort met een concreet projectplan om deze regelvrije zone te realiseren. Het plan wordt vervolgens voorgelegd aan sleutelfiguren in bestuur en management. In een andere regio werken ze aan een bestuurlijk geregeld mandaat voor noodsituaties. Ook hier worden bestuurlijke of financiële barrières tijdelijk weggenomen als de jongere direct geholpen wordt. Het mandaat ligt bij het Jongerenloket.

Vrijtijdsvoorzieningen

In de sessies is ook gesproken over de vrijetijdsbesteding (activiteiten, verenigingen) van kwetsbare jongeren. Het is belangrijk dat zij in hun vrije tijd anderen ontmoeten en iets kunnen doen of leren waar ze goed in zijn. De sociale vaardigheden die ze aanleren, zijn nuttig in hun latere rol als werknemer. En het leren of doen van iets waar ze goed in zijn, stimuleert hun talentontwikkeling en helpt bij de oriëntatie op mogelijke interessante banen.

3.1.2 De werkgever centraal

Probleemanalyse

Een definitiekwestie

Er is gediscussieerd over de vraag waarom kwetsbare jongeren apart als doelgroep gedefinieerd worden. Vooral werkgevers vragen hier niet naar: "Ik heb nog nooit iemand horen vragen: geef mij een kwetsbare jongere, een arbeidsgehandicapte of een moslim. Werkgevers willen kansen bieden aan jongeren die basale werknemersvaardigheden en sociale competenties beheersen." Een andere werkgever geeft aan: "Er is voor mij maar één relevant onderscheid: een jongere is plaatsbaar of niet plaatsbaar."

Jongeren worden nu als 'kwetsbaar' bestempeld en ook op die manier voorgesteld aan werkgevers. Hierdoor neemt het perspectief op een goede baan af. De definitie van de jongere moet meer aansluiten bij wat een werkgever eist en wenst en wat een jongere te bieden heeft.

Betrekken werkgevers

In de regio's denkt men na over een manier om werkgevers meer te betrekken en aan te spreken. Nu wordt er vaak (weer) een beroep gedaan op hun compassie voor jongeren. Onderbelicht blijft de mogelijke win-win situatie. Wat hebben werkgevers eraan? Waarom is het belangrijk dat ondernemers nu investeren in de mensen die ze in de toekomst hard nodig hebben? Zolang regio's niet in staat zijn om de kansen voor werkgevers vanuit economisch oogpunt te zien, spreken zij ondernemers niet op de juiste manier aan. Ze missen de kracht om te overtuigen en hen tot actie over te laten gaan. De volgende quote van een werkgever bevestigt dit: "Ik vind het (sessies over kwetsbare jongeren, red.) wel een interessant onderwerp met mogelijke kansen om zowel de jeugdwerkloosheid te verkleinen als de instroom van jonge mensen met technische interesse te verbeteren. Hoewel mijn verwachtingen misschien ten onrechte niet erg hooggespannen zijn. Dat heeft te maken met onze ervaringen tot nu toe met de instroom van jonge mensen met een (veel) lagere kwalificatie dan gemiddeld."

De taak om de verbinding te maken tussen de jongeren en de werkgevers ligt primair bij de Jongerenloketten op de Werkpleinen of bij een ander centraal aanspreekpunt op de Werkpleinen, als een Werkplein geen Jongerenloket heeft. Volgens betrokkenen worden werkgevers door deze loketten nu nog onvoldoende verleid om kwetsbare jongeren aan te nemen. Verder geven sommige betrokkenen aan dat het voor werkgevers niet altijd duidelijk is waar zij met hun vraag naar personeel terecht kunnen op de Werkpleinen.

Verskillende beelden

De meerderheid van de regio's geeft aan meer te willen samenwerken met het bedrijfsleven. Tegelijkertijd geeft het bedrijfsleven aan meer te willen werken met kwetsbare jongeren. De verwachtingen liggen alleen niet op één lijn. Werkgevers zeggen dat zij best iets willen en kunnen betekenen voor de kwetsbare jongeren. Vanuit het domein van werk en inkomen bestaat het beeld dat werkgevers alleen de gemakkelijke jongeren willen.

Oplossingsrichtingen

Economisch belang

Het aannemen van kwetsbare jongeren moet niet alleen 'verkocht' worden vanuit het oogpunt van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Veel belangrijker is om aan te sluiten bij de directe belangen van werkgevers. Twee merkbare ontwikkelingen zijn de vergrijzing en het verwachte aantrekken van de arbeidsmarkt. Het is belangrijk dat ondernemers nu investeren in de mensen die ze in de toekomst hard nodig hebben.

Eén duidelijk aanspreekpunt

De verbinding tussen de jongeren en de werkgevers wordt gemaakt met één centraal aanspreekpunt op de Werkpleinen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de Jongerenloketten. Het moet voor de werkgever direct duidelijk zijn wie dat centrale aanspreekpunt is. Maar ook hoe die persoon te bereiken is met vragen over vacatures en personeel. Voorkom dat een werkgever moet gaan 'shoppen' langs de verschillende loketten.

Werkgeversbenadering

Hoe verleid je een werkgever om een kwetsbare jongere aan te nemen? Door de jongere te presenteren als kansrijke jongere. Wat heeft deze jongere in zijn mars, wat kan hij, welke mogelijkheden heeft hij? Stel daarbij het perspectief van de werkgever centraal: wat verwacht hij van een werknemer, wat heeft hij nodig van deze jongere, waarnaar is hij op zoek? Aan de hand van deze vragen wordt gezocht naar een geschikte jongere. Het Jongerenloket op de Werkpleinen legt de verbinding tussen de werkgevers en (kwetsbare) jongeren.

Good practice: werkwijze zoals die van uitzendbureaus

Het algemene beeld is dat kwetsbare jongeren lastig te plaatsen zijn bij werkgevers. Voor een trajectmanager van een arbeidstrainingscentrum geldt dat in principe ook. Haar oplossing is simpel en vergelijkbaar met de werkmethode van uitzendbureaus: "Ik bouw intensief aan de relatie met werkgevers waardoor mijn dienstverlening meer op de voorgrond komt te staan. De prestaties van jongeren moeten wel behoorlijk zijn, maar bij een mindere prestatie kan ik uitstekend teren op de relatie. Werkgevers zeggen dan ook regelmatig dat ze weten dat ze op mij kunnen rekenen." Op deze manier lukt het haar goed om jongeren uit het arbeidstrainingscentrum te koppelen aan werkgevers.

Voorwaarden

Werkgevers willen kwetsbare jongeren wel in dienst nemen, maar stellen een aantal voorwaarden. Om te beginnen een goede overdracht en informatievoorziening over de situatie van de jongere. Verder werkt een tijdelijke financiële vergoeding vanuit de gemeente stimulerend. Werkgevers vinden het ook van belang dat er een 'klik' is met de betreffende jongere. Het Jongerenloket speelt hierin een belangrijke rol.

Belangrijk is niet alleen uit te gaan van de eigen kracht van jongeren, maar ook van die van de werkgevers. Zo vinden zij het belangrijk om zelf de regie te houden op het traject met de jongere. Werkgevers regelen wanneer nodig zelf aanvullende begeleiding voor de jongere, intern en/of extern door henzelf of door de gemeente ingekocht. Tot slot is nazorg van de gemeente (Werkplein) na plaatsing van groot belang. Hierbij suggereert de term 'nazorg' dat je na de zorg nog zorg verleent. Er is in verschillende sessies juist op gehamerd dat de nazorg in feite de werkelijke zorg is. Het is een vast onderdeel van het traject dus de term 'zorg' past beter.

Good practice: werkgever als projectleider Actieplan Jeugdwerkloosheid

In een regio is de projectleider Actieplan Jeugdwerkloosheid een werkgever. Deze werkgever staat dicht bij andere werkgevers en kan dus ook goed inspelen op hun behoeften en vragen. Denk aan de behoefte aan seizoensarbeiders of jongeren die een bepaalde scholing of opleiding hebben gevolgd. De ervaring in deze regio is dat werkgevers wél aan de slag willen met kwetsbare jongeren. Werkgevers geven wel aan dat er iets tegenover moet staan om met jongeren (ook die met een 'vlekje') aan de slag te gaan:

- Begeleiding op de werkvloer. Door aan professionals óf werkgevers geld te geven om die begeleiding zelf intern of extern te regelen. Dat heeft volgens verschillende werkgevers de voorkeur.
- Informatievoorziening over de jongere en over het traject waarin hij zit.
- Medewerkers die passend zijn geschoold. De vraag aan de werkgever moet zijn: wat moeten de jongeren kunnen? Op basis daarvan kunnen de jongeren bijgeschoold worden, bijvoorbeeld op het gebied van werknemersvaardigheden of bepaalde vakspecialistische kennis.

Practice what you preach

Een enkele regio (gemeente) heeft, in het kader van het actieplan jeugdwerkloosheid, zelf stageplekken of leerwerkplekken beschikbaar gesteld. Deze manier van goed werkgeverschap motiveert ook andere werkgevers om kwetsbare jongeren in dienst te nemen. Tijdens een van de sessies is expliciet aangegeven dat het vreemd is om als (semi)overheidsinstellingen met elkaar te praten over stages en leerwerkplekken, terwijl niemand van de aanwezigen zelf kwetsbare jongeren in dienst had. Een andere manier om je als gemeente in te zetten voor kwetsbare jongeren is door dit onderwerp een plek te geven in de aanbestedingsrichtlijnen. Hierbij verplicht je de inschrijvende partij om een bepaald percentage van de werkzaamheden te laten uitvoeren door werkloze of kwetsbare jongeren.

Good practice: werkgevers als ambassadeurs

Genoemde maatregelen om meer te doen aan de werkgeversbenadering: voorschriften opstellen over het aannemen van kwetsbare jongeren (in aanbestedingen) en goede voorlichting geven over de jongeren. Oftewel zorg waardoor de jongere geen ‘probleem uit een kaartenbak’ blijft. Maak inzichtelijk waar de talenten liggen. Ook is hier voorgesteld om werkgevers die kwetsbare jongeren in dienst hebben genomen, zelf als ambassadeurs in te zetten voor andere werkgevers.

3.2 Domeinoverstijgende bevindingen

Veel van de bevindingen beperken zich niet tot één van de leef- en interventiedomeinen van kwetsbare jongeren. In deze paragraaf beschrijven we de genoemde problemen en oplossingsrichtingen die domeinoverstijgend zijn. Ten eerste behandelen we het onderwerp Samenwerking en afstemming (3.2.1), vervolgens hebben we het over Kennisdeling en diagnose (3.2.2).

3.2.1 Samenwerking en afstemming

Probleemanalyse

Beperkte sturing door financiën

Bijkomend knelpunt is dat financiën meestal gekoppeld zijn aan een resultaat binnen één domein. Hierdoor overstijgen verantwoordelijkheden de domeinen maar moeilijk. Een consequentie hiervan is dat de ontwikkeling van een jongere vastloopt bij de overgang van het ene domein naar het andere en weer terugvalt.

Projectencarrousel

Verschillende organisaties geven aan dat ze soms moe worden van de projectencarrousel die er binnen gemeenteland bestaat. Deze projectencarrousel staat een structurele aanpak en inbedding in de weg. Instellingen geven aan dat ze soms onvoldoende tijd krijgen om een project of oplossing te laten wortelen. In plaats daarvan wordt er een nieuw project gestart, zonder dat het bestaande project goed geëvalueerd of geanalyseerd is.

Woud aan voorzieningen

Hoe groter de keten, hoe meer instellingen hierbij betrokken zijn. Daarnaast zijn er heel veel verschillende projecten. Hierdoor verliezen zowel professionals in de keten als de jongeren het overzicht..

Regio's geven aan dat ze behoefte hebben aan het opstellen van een sociale kaart. Hiermee krijg je snel een beeld van het regionale totaalaanbod voor kwetsbare jongeren. Zonder dit overzicht is er geen optimale samenwerking tussen de verschillende partijen. Ook voor de jongeren zelf is het onduidelijk welk aanbod er is. Terwijl zo'n overzicht juist voor kwetsbare jongeren belangrijk is. Een coach of regisseur kan hierbij ondersteunen. Verder speelt de vraag

of er iets aan de versnippering van partijen gedaan moet worden.

Te veel beleid, te weinig uitvoering

Er zijn vele overleggen en coördinerende beleidsmedewerkers. Het is een druk en vol terrein waar veel mensen bezig zijn met informeren en afstemmen. Dat vraagt veel tijd. Onder meer doordat mensen het druk hebben met overleggen, maar ook omdat veel zaken langzaam gaan en stroperig geregeld worden. Soms lijkt het of er meer overlegd wordt over de aanpak van kwetsbare jongere dan dat er actie wordt ondernomen. Daarbij ligt de regie op de uitvoering ten onrechte steeds meer bij de beleidsmakers en de coördinatoren in plaats van bij de uitvoerders.

Regionale samenwerking

Vervolgens gaat het bij de aanpak van kwetsbare jongeren niet alleen om de regie op lokaal niveau, maar ook op regionaal niveau. Regionale samenwerking is voor de aanpak van kwetsbare jongeren van groot belang:

- De problemen en mogelijkheden van de jongeren beperken zich niet tot de gemeentegrenzen. Ze gaan naar school in de ene gemeente en kunnen aanspraak maken op een uitkering in een andere gemeente. Of ze zoeken werk in een gebied dat groter is dan hun eigen gemeente.
- Bepaalde specifieke doelgroepen zijn te klein om hier gemeentelijk beleid op te maken. Om de zorg en hulpverlening aan deze groepen betaalbaar te houden, is regionale samenwerking nodig.
- Gemeenten kunnen veel van elkaar leren (good practices) wat betreft de aanpak van kwetsbare jongeren.

Tegelijkertijd zijn er op verschillende niveaus problemen die effectieve regionale samenwerking in de weg staan:

- Sommige van de huidige arbeidsmarktregio's (het huidige ordeningsprincipe) zijn te groot om de problemen van kwetsbare jongeren aan te pakken.
- De verschillende regio-indelingen verschillen van elkaar. De grenzen van de arbeidsmarktregio lopen vaak weer net iets anders dan die van de GGZ-regio of de veiligheidsregio.
- Soms is de wil er wel om regionaal samen te werken, maar ontbreekt kennis over de invulling daarvan.
- Medewerkers hebben geen tijd of geven geen prioriteit aan regionale samenwerking. Ze staan vaak ook onder druk om eerst de lokale zaken aan te pakken.
- De meerwaarde van regionale samenwerking wordt niet altijd gezien. Sommigen vinden dat het vooral veel tijd en geld kost.

Branchesignalen

Er wordt veel gesproken over de samenwerking tussen de verschillende instellingen en domeinen. Voor een effectieve aanpak van de doelgroep is dit soms een te algemene indeling. Effectiever is om te kijken naar wat er speelt per branche.

Oplappingsrichtingen

Uitvoeringsregie

De verantwoordelijkheid voor de kwetsbare jongeren ligt op bestuurlijk niveau, de focus voor een goede aanpak op uitvoeringsniveau. De beleidslaag (en bijbehorende beleidsoverleggen) kan en mag dan ook niet te groot worden. In het rapport 'Sociaal bezuinigen' van de RMO (2010) staat dat het belangrijk is om het vertrouwen in de kennis en kunde van de uitvoerders te herstellen. Minder prioriteit hebben verantwoordingsprocedures en protocollen die vaak belemmerend zijn voor vakmensen.

Regionale samenwerking

Regionale samenwerking is onmisbaar en dus het investeren waard. Belangrijk is om te bepalen hoe regionaal samenwerken vorm kan krijgen. Daarnaast is het zinvol om te onderzoeken welke regioafbakening het meest effectief is voor de aanpak van deze jongeren. Denk aan een indeling rondom de Werkplein Plus gemeenten. Het is niet de bedoeling om een nieuw instituut in het leven te roepen om de regie te voeren over de kwetsbare jongeren. Binnen de regio's liggen er al voldoende kansen, kennis en structuren. Verbetering van de verbinding hiertussen en het voeren van regie zijn vooral van belang.

Branchegericht werken

Er zijn sectoren of branches waar genoeg behoefte is aan (goedkope) handjes. In vrijwel alle regio's gaat het om de zorg, maar vaak gaat het ook om de metaal- en bouw-branches. De precieze indeling van kansrijke- en kansarme branches verschilt per regio. In de publicaties van Colo/UWV Werkbedrijf (Basiscijfers Jeugd) wordt inzichtelijk gemaakt wat per regio kansrijke en kansarme branches zijn. Hier kan in het onderwijs en de arbeidsbemiddeling veel meer naar gekeken worden. Onder meer door de (bij)scholing af te stemmen op wensen uit de markt en jongeren goed in te lichten over de kansrijke sectoren.

Randvoorwaarden

Regio's zien graag de schotten in financiering, leeftijdsbegrenzing en verantwoordingsystemen verminderd.

Sociale kaart

Het aanbod inzichtelijker maken in de vorm van een sociale kaart. Dit is van meerwaarde voor het beleids- en uitvoeringsniveau én voor de (kwetsbare) jongere zelf. De vraag is of alle instellingen of organisaties binnen de keten gepresenteerd worden of een selectie daarvan.

Analyse en evaluatie

Kwetsbare jongeren zijn niet gebaat bij een carrousel van projecten. Investeer in analyse en evaluatie van bestaande projecten en in de borging hiervan voordat een nieuw project start.

Good practice: projectenbureau

In een van de regio's is een Projectenbureau opgericht. Hieronder valt een aantal projecten, verschillend van vorm en inhoud. Het Projectenbureau verzorgt de centrale intake van de jongere en plaatst de jongere bij het juiste project. Als blijkt dat een jongere niet past binnen een project, zoekt het Projectenbureau een alternatief. De jongere hoeft bij dit nieuwe project niet weer de intakefase te doorlopen. Het Projectenbureau heeft dit immers al centraal geregeld.

3.2.2 Kennisdeling en diagnose

Probleemanalyse

Kennisdeling

Bij de partijen is soms onduidelijkheid over bepaalde regelingen. Denk aan de (on)mogelijkheden van gegevensdeling in relatie tot de privacywetgeving (zie verder). Maar ook aan doelgroepafbakening van verschillende regelingen en instellingen, bijvoorbeeld Centrum voor Jeugd en Gezin en Jeugdzorg. Regio's missen (landelijke) kennisdeling en mogelijkheden voor kennisdeling.

Uitwisseling van informatie

Een belangrijk knelpunt is de uitwisseling en registratie van informatie. Het registratievraagstuk is verbeterd sinds de komst van de risicoverwijsindex. Toch kan het in veel regio's pragmatischer opgepakt worden. De uitwisseling van informatie over jongeren verloopt vaak stroef of blijft achterwege uit tijdgebrek en omdat onduidelijk is welke informatie je mag uitwisselen in het kader van de privacywetgeving. Het Rijk geeft aan dat er veel meer mag en kan op het gebied van gegevensdeling. Dat is nog lang niet bij iedereen bekend. Een van de regio's benadrukt dat jongeren weten dat bepaalde gegevens niet uitgewisseld worden. Denk aan gegevens tussen politie en zorg. Jongeren maken hier ook bewust gebruik van.

Juiste diagnose

'Een goede begeleiding begint bij het stellen van de juiste diagnose'. Een veel gehoorde uitspraak tijdens de sessies. Door het kennen en herkennen van kwetsbare jongeren voorkom je uitsluiting van jongeren en wordt een passend aanbod gedaan.

- Jongeren met een laag IQ (maximaal 60-80 en een leerachterstand) of licht verstandelijk beperkten (en/of hun ouders) worden vaak niet gediagnosticeerd als 'kwetsbaar'. Vaak omdat zij dit goed weten te verbergen.
- Voor andere jongeren geldt dat de diagnose soms onvolledig is, waardoor zij geen passend traject krijgen aangeboden.
- Een ander genoemd probleem is dat de verschillende instellingen geen diagnosegegevens uitwisselen. Hierdoor gaat informatie verloren. Uiteraard gaat het alleen om de informatie-uitwisseling die vanuit de privacywetgeving is toegestaan.

Eigenaar van de doelgroep

Veel instellingen zien zichzelf als 'eigenaar' van de doelgroep. Ze houden de jongere dicht bij zichzelf en zijn niet snel geneigd de jongere over te dragen en kennis te delen. Belangrijke oorzaken hiervan zijn intrinsieke betrokkenheid alsmede het financiële aspect. Men twijfelt verder ook of de jongeren goed aan een andere partij worden overgedragen (warme overdracht).

Oplossingsrichtingen

- Aandacht voor een volledige diagnose en het delen van diagnosegegevens tussen de verschillende instellingen. Maar ook het diagnosticeren van jongeren met een laag IQ. Uitgangspunt hierbij is wel dat de diagnose geen doel op zich is, maar een startpunt voor actie.
- Duidelijkheid over de mogelijkheden van gegevensdeling, rekening houdend met de privacywetgeving.
- Voorstel van een regio is om een database op te stellen waarin de jongere centraal staat. De jongere vormt daarbij zélf de toegang tot het datasysteem. Een pasje of een registratie aan de hand van het burgerservicenummer dient als toegangscode. Voordeel is dat een jongere de informatie altijd met zich meedraagt. Hierdoor omzeil je het probleem van informatieversnippering.
- Inzet van financiële prikkels om overdracht van een jongere te stimuleren.
- Regio's willen beter gefaciliteerd worden met betrekking tot informatie-uitwisseling en kennisdeling over kwetsbare jongeren.

3.3 Domeinspecifieke bevindingen

In de vorige paragraaf hebben we enkele domeinoverstijgende bevindingen besproken. In deze paragraaf staan we stil bij de problemen, oplossingen en good practices. Deze gelden voor specifieke domeinen en de verbindingen daartussen. We behandelen eerst de afstemming tussen het onderwijsdomein en het domein arbeidsmarkt (3.3.1). Vervolgens bespreken we het domein van werk en inkomen (3.3.2). In 3.3.2. staat de afstemming tussen de domeinen zorg, onderwijs en arbeidsmarkt centraal. Tot slot behandelen we in 3.3.4. enkele overige domeinen. Het is mogelijk dat sommige onderwerpen al behandeld zijn in een van de eerdere paragrafen. Hiermee benadrukken we de relevantie van het onderwerp voor het betreffende domein.

3.3.1 Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt

Probleemanalyse

Buiten beeld bij werkgevers

Werkgevers hebben wel degelijk banen beschikbaar en willen ook kansen bieden aan kwetsbare jongeren. Voorwaarde is dat de jongeren tenminste basale werknemersvaardigheden of 'zachte' competenties beheersen. Scholen en re-integratieconsulenten hebben echter vaak de neiging jongeren als 'probleem' te definiëren. Volgens hen is er een te grote afstand tot de arbeidsmarkt, waardoor ze jongeren niet voorleggen aan werkgevers. Een gemiste kans!

Leerwerkplekken

Er is in diverse sectoren een tekort aan leerwerkplekken (met baanperspectief). Met name aan Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL) op niveau 1 en 2. Terwijl er in andere sectoren in verhouding tot het aantal jongeren juist een overschot aan plekken is. Maar wat is nu precies het probleem? Het aantal leerwerkplekken of de aansluiting tussen de vraag van de markt en het aanbod van opleidingen.

Realistisch arbeidsmarktperspectief

De aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt verbetert door jongeren op te leiden voor banen waaraan de arbeidsmarkt behoefte heeft. Nu sluiten opleidingen vaak nog onvoldoende aan bij de vraag van de arbeidsmarkt. Jongeren worden daarnaast onvoldoende voorgelicht over kansrijke en kansarme arbeidssectoren.

Betrokkenheid en motivatie

Een ander probleem zijn de zogenaamde ROC-nomaden. Oftewel jongeren die zich inschrijven bij het ROC om een (uitwonende) studiebeurs te ontvangen. Ze volgen weinig scholing, zijn niet gemotiveerd en vragen veel tijd van het onderwijs.

Over het algemeen is beperkte motivatie van kwetsbare jongeren een aandachtspunt. Hetzelfde geldt voor de soms matige betrokkenheid van de ouders. Er ontstaat een beeld van de hardwerkende professionals (leerkrachten, leerplichtambtenaar, allerlei projecten) en achteroverleunende jongeren (en ouders).

Haalbaarheid startkwalificatie

Het behalen van een startkwalificatie is een belangrijk speerpunt in (gemeentelijk) beleid. Met een startkwalificatie op zak zet men het traject verder voort richting werk. Maar er zullen altijd jongeren zijn die nooit een startkwalificatie krijgen.

Oplossingsrichtingen

Betere aansluiting

We dragen de volgende oplossingen aan voor een betere aansluiting tussen vraag (arbeidsmarkt) en aanbod (onderwijs):

- Scholen stimuleren om aanbod af te stemmen op behoefte van de arbeidsmarkt.
- Gemeenten benadrukken bij ROC's dat een bepaald scholingsaanbod vereist is voor een betere aansluiting met de markt.
- Scholen betrekken werkgevers bij het cursusaanbod voor een betere aansluiting bij de markt. Zowel qua vakinhoud als werknemersvaardigheden.
- Jongeren informeren over kansrijke sectoren. De veronderstelling hierbij is dat jongeren eerder kiezen voor die kansrijke opleidingen.
- ROC's stimuleren een actief alumni-beleid te voeren. Hierin worden leerlingen ook na het afronden van hun opleiding gevolgd en waar nodig opnieuw benaderd. Het gebeurt al bij enkele ROC's, maar het is goed om deze aanpak breder in te zetten.
- Werkgevers motiveren om leerwerkplekken met baanperspectief te organiseren. Nu gaat het namelijk vaak nog om tijdelijke contracten.
- Goed contact tussen het Leerwerkloket en de scholen op het niveau van de jongere.

Good Practice: leerwerkvoorziening met veel persoonlijke begeleiding

In een van de sessies wordt een laagdrempelige leerwerkvoorziening met veel persoonlijke begeleiding genoemd. Een financiële buffer zorgt ervoor dat een jongere zonder onderbreking ondersteund wordt. Maar ook dat men direct met die jongere aan de slag kan. De precieze diagnose volgt later. Dan wordt ook duidelijk uit welk potje de vergoeding voor deze voorziening komt.

Alternatieven voor startkwalificatie

Voor sommige jongeren is het halen van een startkwalificatie te hoog gegrepen. Advies is om het streven naar een startkwalificatie bij te stellen naar een kwalificatie die lager ligt (zie good practices). Welke oplossingen zijn er daarnaast op de arbeidsmarkt? Zijn er bijvoorbeeld werkgevers waarbij een startkwalificatie geen vereiste is? Vanuit het oogpunt van participatie is vrijwilligerswerk een alternatief.

Good practice: project Werkmaat

Het project Werkmaat richt zich op jongeren in de leeftijd tussen 16-27 jaar. Deze jongeren hebben geen startkwalificatie op MBO-niveau 1 of hebben moeite met het vinden van werk. Binnen Werkmaat krijgen zij de mogelijkheid om hun AKA-diploma (MBO niveau 1) binnen 20-40 weken te halen. Dat gebeurt via een intensief begeleidingstraject. Werkmaat is specifiek voor kwetsbare jongeren bedoeld. Het project wordt momenteel uitgerold naar andere gemeenten in de regio. In één gemeente wil men onderzoeken of het voor de deelnemers ook mogelijk is om MBO-2 niveau te halen.

Voorkomen Schooluitval

Er is aandacht voor twee verantwoordelijkheden voor scholen bij het voorkomen van schooluitval:

- een goede diagnose van de jongere na aanmelding en
- begeleiding nadat een jongere terugkomt na eerdere schooluitval.

In het laatste geval pakt de leerplichtambtenaar de ondersteunende rol op. Zo nodig krijgt een jongere 'rebound onderwijs' aangeboden. Deze vorm van onderwijs houdt in dat de leerling tijdelijk uit het reguliere systeem wordt gehaald en op kleinere schaal onderwijs volgt. Deze kleinschaligheid levert veel op: rust, meer contact en aandacht voor de leerling. Daarnaast onderzoeken begeleiders en docenten samen met de jongere welke ondersteuning er verder nodig is. En welke instantie of hulpverlener dit het beste kan bieden (maatwerk en betere en snellere doorverwijzing).

3.3.2 Werk en inkomen

Probleemanalyse

Overbelasting Jongerenloket

De belangrijkste taak van het Jongerenloket is om werkgevers en jongeren met elkaar te verbinden. Daarnaast zijn binnen dit domein van werk en inkomen verschillende andere partijen actief. Denk aan onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs, gemeente, Bureau Jeugdzorg en het UWV. Hierbij is het Jongerenloket een belangrijke of centrale speler. Een genoemd knelpunt waar het Jongerenloket tegenaan loopt, is een hoge instroom vanwege de oplopende jeugdwerkloosheid. Met als gevolg een hoge caseload en 'productiedruk'. Hierdoor is er vaak onvoldoende tijd voor een zorgvuldige verkenning van de situatie van de jongere.

Belangrijke kanttekening: jongerenloketten en Werkpleinen werken per regio's én zelfs binnen regio's verschillend. Er zijn per regio namelijk vaak verscheidene Werkpleinen en jongerenloketten.

Aanbodgericht werken

Oorzaak voor het eerder genoemde matchingsprobleem (onderwijs – arbeidsmarkt) is onder andere het aanbodgericht werken door de Jongerenloketten. Er zijn allerlei projecten en trajecten, maar weinig plaatsingen van kwetsbare jongeren. Het aanbod sluit niet goed genoeg aan bij de behoeften van de jongeren en bij die van de werkgevers.

Gebrek aan nazorg

Een ander knelpunt is de nazorg. Toeleiding naar werk lukt wel, maar zodra de begeleiding wegvalt, gaat het vaak mis. Jongeren hebben behoefte aan een langere periode van begeleiding, ook als zij aan het werk zijn.

Schulden

Als jongeren werken en geld verdienen, geven ze dit geld ook sneller en makkelijker uit. Volgens verschillende betrokkenen zijn schulden één van de belangrijkste problemen van jongeren. Schulden leiden vaak ook tot problemen in andere domeinen, zoals onderwijs en werk.

Oplossingsrichtingen

Jongerenloket

Het Jongerenloket moet als middelpunt fungeren. Belangrijk hierbij is een optimale afstemming tussen de diverse partijen in het veld. Verlies daarbij de belangrijkste focus van het Jongerenloket niet uit het oog: het aan elkaar koppelen van jongeren en werkgevers. De vragen van de jongeren én die van de werkgevers staan in het Jongerenloket centraal. De rest van de voorzieningen wordt hieromheen georganiseerd.

Besteed regionaal meer aandacht aan de vaardigheden en deskundigheid van consultants. Bijvoorbeeld op het gebied van de diagnosestelling, houding naar de jongere toe (bejegening) en gesprekstechnieken. Stimuleer regionale uitwisseling van kennis, ervaring en instrumenten

tussen de Jongerenloketten.

Good practice: extra handjes

Verskillende Werkpleinen hebben met de gelden van Jeugdwerkloosheid extra handjes bij de Jongerenloketten gefinancierd. Deze tijdelijke extra capaciteit bij de Jongerenloketten betekende vrijwel geen achterstanden, waardoor er extra tijd vrijkwam voor jongeren die dat nodig hadden.

Schuldenproblematiek

Het voorkomen van schulden vraagt om een preventieve aanpak. Denk aan voorlichting op scholen, al dan niet in samenwerking met een bank, maar ook aan curatieve hulp (schuldhulpverlening). Daarnaast kunnen gemeenten binnen de WIJ een schuldhulpverlenings-traject aan jongeren bieden. Van deze mogelijkheid maakt men opvallend genoeg weinig gebruik.

Nazorg

De nazorg is in verschillende sessies genoemd als punt van aandacht. Deze nazorg is nu nog vaak een onderdeel dat ná een traject volgt. Terwijl het volgens betrokkenen juist onderdeel van het traject moet zijn.

3.3.3 Aansluiting zorg, onderwijs en arbeidsmarkt

Probleemanalyse

Versnipperde hulpverlening

Gevaar van een gedifferentieerde en soms versnipperde hulpverlening is dat jongeren 'draaideur-klienten' worden. De betrokken instanties zijn namelijk georganiseerd vanuit Werk en Inkomen, vanuit de zorg en hulpverlenende instanties of vanuit het onderwijs.

Te weinig aandacht voor arbeid

Een ander probleem is dat er geen domeinoverstijgende visie is over de plek van arbeid. Is werk alleen het einddoel of ook inzetbaar als diagnose-instrument, therapie of leerwerkplek? Zo wordt er in de zorg nog vaak van uitgegaan dat de zorgbehoefte van een jongere een serieuze arbeidsmarktparticipatie in de weg staat. Er wordt dan voor dagbesteding gekozen. Ook omgekeerd wordt zorg nog niet voldoende ingezet voor duurzamere arbeidsparticipatie.

Huisvesting

Het huisvestingsprobleem is een grote belemmering in de hulpverlening en arbeidsmarkt-toeleiding van kwetsbare jongeren. Huisvesting is een basisvoorwaarde om verdere stappen richting opleiding en/of werk te zetten. Het probleem met huisvesting speelt sterk bij licht verstandelijk gehandicapte (LVG) jongeren met een meervoudige problematiek. Deze jongeren zijn vaak dakloos, verslaafd en/of hebben psychiatrische problemen. Er is te weinig plek voor deze groep jongeren binnen de huidige reguliere opvangvoorzieningen. Gevolg is dat ze gaan

zwerfen en overlast veroorzaken. Opvangvoorzieningen lopen bij hun poging om jongeren te helpen en doorverwijzen aan tegen schotten tussen de domeinen huisvesting – verslavingszorg – psychiatrie – schuldhulpverlening. Hierdoor zijn ze niet goed in staat om hulp te bieden.

Het huisvestingsprobleem doet zich ook voor bij jongeren die naar een andere gemeente verhuizen. Denk aan jongeren die uit huis worden geplaatst en in een andere gemeente gehuisvest worden. Het regelen van een aantal basale voorzieningen in een nieuwe gemeente duurt vaak lang. Een voorbeeld is het aanvragen van een uitkering in een nieuwe woonplaats. Dit duurt vaak tussen de acht en twaalf weken. Gevolg voor kwetsbare jongeren is dat zij soms dakloos raken en andere alternatieven zoeken (criminaliteit, prostitutie).

Ook zijn er jongeren voor wie het niet goed is (voor hun persoonlijke situatie en voor hun loopbaan) om thuis te blijven wonen. Voor hen zijn er vaak geen andere mogelijkheden. Zij hebben bijvoorbeeld te weinig punten om binnen de sociale huisvesting een woning te kunnen bemachtigen. Verder zijn de wachtlijsten te lang en de studentenwoningen niet toegankelijk voor niet-studenten. Tot slot zijn de (particuliere) huurprijzen te hoog.

Oplossingsrichtingen

Afstemming op uitvoeringsniveau

Tijdens de regioessies - waarbij zorgpartners soms stevig vertegenwoordigd waren, en elders helemaal niet - zijn verschillende oplossingsstrategieën geopperd. Doel is om de taartpunten zorg, opleiding en arbeidsmarkt beter met elkaar te verbinden. De stelling is dat hoe groter de problematiek, hoe belangrijker het is om als hulpverlening dicht bij de doelgroep te staan. Zeker voor dit veld betekent dat afstemming en regie op uitvoeringsniveau en minder op beleidsniveau.

Doelperspectief werk of scholing

Wanneer het doelperspectief werk en/of scholing is, moet de rest (onder meer zorg) zich daaromheen organiseren. De zorginstellingen zijn hier nog onvoldoende op gericht en houden jongeren te vaak bij zich. Zijn er voldoende en juiste financiële prikkels om zorginstellingen te stimuleren tot overdracht of begeleiding richting werk?

Good practice: plusvoorziening

De plusvoorziening is bedoeld voor (zwaar) overbelaste jongeren in deze regio. Het gaat om jongeren die kunnen en ook willen, maar die meer aandacht nodig hebben dan ze nu krijgen. Veel problemen waar jongeren mee te maken hebben, belemmeren hun (school) loopbaan. In de voorziening wordt er naar hen geluisterd en worden ze ondersteund. De focus ligt op VMBO 3 en 4 en MBO 1 en 2. Door een combinatie van zorg, onderwijs en/of arbeidstoelating zijn deze jongeren in staat een startkwalificatie te behalen. Jongeren krijgen de begeleiding die ze nodig hebben. Persoonlijk, intensief en altijd gericht op de problematiek en de capaciteiten van de jongeren zelf. De plusvoorziening is een succes en de capaciteit van de voorziening wordt vergroot.

Good practice: leerwerkplekken Jeugdzorg

Bureau Jeugdzorg heeft in een regio zestig leerwerkplekken waar kwetsbare jongeren naar de BBL begeleid worden. Deze leerwerkplekken worden nu ondergebracht bij het SW-bedrijf. De link tussen zorg en arbeidsmarkt, die veelal onderbelicht is, is hier heel direct ingevuld.

Wonen en werken

In enkele gemeenten wordt op een inventieve manier gezocht naar oplossingen om de problemen omtrent huisvesting het hoofd te kunnen bieden, om daarmee te stimuleren dat jongeren wel de stap kunnen maken richting bijvoorbeeld werk. Hieronder vindt u een good practice. In veel andere gemeenten blijft de huisvesting een probleem, vooral voor de LVG-jongeren.

Good practice: Kamers voor kwetsbare jongeren

In een van de regio's stond de vraag centraal: wat kunnen we doen voor jongeren die belemmerd worden om te werken door het gebrek aan woonruimte? Hierbij gaat het vooral om 18-plussers. Het kunnen jongeren zijn met een Jeugdzorg of RIBW-verleden, maar dat hoeft absoluut niet. Het gaat om behoorlijke aantallen (soms wel 7 per 14 dagen). Tijdens de sessie zijn afspraken gemaakt over het volgende.

Een pand dat leegstaat en klaar is voor sloop of sanering wordt gereed gemaakt voor tijdelijke huisvesting van jongeren. Door deze tijdelijke huisvesting (met een niet al te hoge huur) hebben ze een vaste basis van waaruit ze aan het werk kunnen. Bij het project is ook een coördinator en huisbaas (nachtportier) betrokken. Enkele randvoorwaarden voor het slagen van het project:

- het is tijdelijke huisvesting;
- het is van belang tijdig een vervolgplan omtrent de huisvesting te hebben (anders staan ze alsnog op straat);
- het moet gaan om een goede mix van bewoners (bijvoorbeeld ook studenten); dit is ook van belang voor de buurtbewoners;
- leg een relatie met het bedrijfsleven (MVO-invulling doordat ze bijvoorbeeld gratis tapijt regelen);
- indien een pand gesaneerd gaat worden: leg in de aanbesteding vast (door de woningcorporatie) dat de aannemer dit uitvoert met inzet van de jongeren die er dan wonen (voor en door methode);
- knap de kamers niet te veel op maar laat dat door de jongeren zelf doen (normaliseringsproces: zo gaat dat als je een nieuw huis betreft);
- leg afspraken met de jongere neer in een contract;
- zorg voor een vangnet, voor als het niet lukt.



4 Conclusies

4.1 Knelpunten

Welke conclusies kunnen we trekken uit de knelpunten die zijn gemeld? Hiermee behandelen we de eerste onderzoeksvraag over de belangrijkste knelpunten in de regio.

Uit het verloop van de aanjaag- en verbindingssessies komt een beeld naar voren van regio's waar hard wordt gewerkt. De sessies vormden in veel gevallen wel een welkome ondersteuning om stappen te zetten. Activiteiten en initiatieven die langzaam gaan of een te beperkte invulling krijgen konden daar krachtiger worden aangezet of opgeschaald.

Als we de genoemde knelpunten meer inhoudelijk bekijken, komen we samengevat tot de volgende observaties.

Op het terrein van onderwijs zijn hardwerkende en betrokken mensen actief, bij scholen en vele andere projecten. Desondanks doen zich enkele problemen voor:

- Jongeren worden soms te lang in het onderwijscircuit gehouden, onder andere door te focussen op de startkwalificatie.
- Werkgevers worden er onvoldoende bij betrokken, terwijl de jongeren daar toch uiteindelijk terecht moeten komen.
- Jongeren hoeven hun eigen verantwoordelijkheid onvoldoende te tonen.

Vanuit het werkveld komt een beeld naar voren van professionals die te weinig tijd en ruimte krijgen om kwetsbare jongeren goed te helpen. Daardoor schiet de nazorg te kort mede omdat de betrokkenen de benodigde professionele bagage soms ontberen. Zij kunnen niet altijd een juiste diagnose stellen of een individuele oplossing aan de jongere bieden. Hierdoor gaan veel projecten van start die niet aansluiten bij de wensen en behoeften van jongeren, waardoor ze niet deel kunnen of willen nemen aan de projecten. Bij de samenwerking tussen instellingen en professionals in onderwijs, werk en zorg blijkt het moeilijk om tot een goede afstemming, financiering en regievoering te komen. Er zijn veel projecten, waardoor het moeilijker is om

huisvesting te regelen en een geschikte plek te vinden. Omdat er veel beleidsoverleg nodig is en de gegevensuitwisseling vaak nog niet op orde is, verlopen processen bovendien nogal eens stroperig en langzaam.

Opmerkelijk genoeg noemden de regio's niet vaak gebrek aan geld als probleem. Voor de goede orde, het kwam natuurlijk wel ter sprake, bijvoorbeeld in de context van onvoldoende menskracht voor de uitvoering. Extra middelen zouden dit kunnen verhelpen.

4.2 Oplossingsrichtingen

Wat opvalt is dat in veel regio's dezelfde oplossingsrichtingen terugkomen. Laten we de oplossingen eens nalopen en daarmee de tweede onderzoeksvraag behandelen.

Eigen kracht jongeren versterken

Burgers moeten naar vermogen zelf actief zijn om (economische) zelfredzaamheid te realiseren. Binnen dat breed gedeelde beeld (bijvoorbeeld ook in Wmo of WWB) past het benutten van de eigen kracht van jongeren goed.

Zoveel kwam ook naar voren tijdens de regiosessies, met goede voorbeelden van de aanpak. Zoals onder meer de aanstelling van jongeren om jongeren te helpen (voor en door), de benadering via familienetwerken, en jongeren die zichtbaar maken wat ze willen en vervolgens de regie krijgen.

De eigen kracht van de jongeren centraal zetten betekent wel een rolverandering voor de professionals. Er zijn veel voorbeelden te noemen waar dit goed gaat, maar nog zeker niet alle professionals hebben zich de nieuwe rol voldoende eigen gemaakt. Aanvullende scholing kan hiervoor meerwaarde hebben.

Inzetten van coaches

Op verscheidene plaatsen is al gestart met bijvoorbeeld ITB-, participatie-, interventie- of jobcoaches. Deze coaches werken met enkele belangrijke gemeenschappelijke uitgangspunten:

- meer tijd voor individuele aandacht;
- mandaat om over opeenvolgende leefgebieden te ondersteunen;
- anders dan de doorsnee medewerker van jongerenloket of Werkplein zijn deze coaches outreachend, betrokken en hebben geen negen tot vijf mentaliteit.

Op zichzelf maakt het niet uit of de coaches vanuit onderwijs, werk of zorg zijn aangesteld, ze hebben immers een breed profiel. Maar tijdens de sessies claimden veel instellingen de coaches wel als extra fte's.

Er is brede steun voor de individuele coaching. Het Rmo-advies over sociaal bezuinigen pleit bijvoorbeeld voor ruimte aan de professional en waardering voor het vakmanschap.

De vraag naar de invulling van het vak van coach verdient wel aandacht (diagnose, werkwijze, competenties). Interessant is dat deze ontwikkeling ook een alternatief is voor het grote aantal projecten. Het leidt namelijk tot het aanstellen van individuele professionals met ruimte om op maat een aantal jongeren te helpen.

Wel vraagt het veel van (het management van) een organisatie. Medewerkers moeten immers meer eigen ruimte krijgen, terwijl ze vaak samenwerken met anderen in bredere teams. Om dat goed te regelen, moeten organisaties kantelen. Er wordt niet meer gestuurd op een project, daar moet iets anders voor in de plaats komen. Wat dat betreft is de ontwikkeling van een participatieladder als instrument voor het bepalen van de prestatie van een team van coaches een interessante ontwikkeling. De vraag is bovendien of individuele aandacht effectiever en efficiënter is dan een project. Hierover valt veel te zeggen, maar het is een onderwerp dat aparte aandacht vraagt.

Werkgevers tijdig betrekken

Uit de sessies komt naar voren dat de werkgever de jongere vaak niet eens te zien krijgt. Terwijl veel werkgevers, onder voorwaarden, best aan de slag willen met kwetsbare jongeren of jongeren zonder startkwalificatie. Het gaat erom de werkgever sneller te betrekken bij het arbeidstoeleidsingsproces van deze doelgroep. Dit past in het drieluik om:

- meer ruimte en macht te geven aan de uitvoerende professional;
- jongere en werkgever een meer actieve rol toe te delen;
- de ruimte die beleidsadviseurs en coördinatoren nu innemen kleiner te maken.

Verder benadrukken werkgevers het belang van één duidelijk en centraal aanspreekpunt (binnen de Werkpleinen) om de matching goed en snel te kunnen regelen. De vraag van de werkgever en de (ontwikkelings)mogelijkheden van de jongere dienen daarbij centraal te staan.

Inzet tijdelijke plusvoorzieningen, tijdelijke huisvesting

Vanuit het onderwijs bestaat het instrument van plusvoorzieningen ⁴⁾ om jongeren die eigenlijk meer bezig zijn met overleven en eigen problemen toch op school te houden. Het is een voorbeeld van een tijdelijke voorziening die veel regio's inzetten. Daarnaast is er de tijdelijke huisvesting als onderdeel van een brede integrale aanpak.

Gebruik van sociale kaart, diagnose-instrumenten en nieuwe media

Verschillende regio's lieten weten dat er behoefte is aan een sociale kaart, voor een beter zicht op het aanbod en vooral ook om jongeren beter te informeren over hun mogelijkheden. Zo'n sociale kaart bestaat meestal uit een website, met eventueel nog andere ICT-toepassingen, en biedt enorm veel nieuwe kansen aan jongeren. Bijvoorbeeld door makkelijk te hanteren (zelf) diagnose-instrumenten aan te bieden. Bovendien zijn de jongeren vaak handiger in de toepassingen van nieuwe media, waardoor de professionals een extra verantwoording hebben om hun toegevoegde waarde te tonen.

Uitwisselen van gegevens

Omdat kwetsbare jongeren vaak in diverse registraties voorkomen, is het belangrijk om hun gegevens verder te ontsluiten en toegankelijk ⁵⁾ te maken. Dit knelpunt komt regelmatig naar voren tijdens de sessies. Het lijkt alsof hierbij niet zozeer de techniek voor de problemen zorgt, als wel de strijd om het dominante systeem. Het zou helpen om een partij met doorzettingsmacht een leidende rol te geven.

4 Vanaf 2012 stelt het kabinet Rutte structureel 30 miljoen euro beschikbaar voor de Plusvoorzieningen, bron: financiële bijlage regeerakkoord 2010

5 Voorjaar 2011 stelt het rijk twee privacy instrumenten voor het veld beschikbaar

Behoeftte aan regie en doorzetttingsmacht

Tijdens de sessies komt regelmatig de behoefte aan regie en doorzetttingsmacht ter sprake. Onder meer met betrekking tot de uitwisseling van gegevens, de toewijzing van coaches en het regelen van randvoorwaarden zoals huisvesting. Daarbij wordt steeds meer gekeken naar de gemeente om voor de jongeren de gewenste aanpassing in het voorzieningsveld te creëren. We zien dat gemeenten die rol wel pakken, maar tegelijkertijd blijkt er nog menig schot overeind te blijven (of wordt dit als zodanig ervaren). Dit is een vraagstuk waar we in de sessies nog niet zijn uitgekomen. In hoofdstuk 5 formuleren we mogelijke oplossingen.

4.3 Aanbevelingen aan het Rijk

Op basis van de regioessies en de daarin geformuleerde vragen en behoeften, doen we de volgende aanbevelingen aan het Rijk:

- Organiseer of faciliteer gegevensuitwisseling (waaronder: good practices en landelijke benchmarkgegevens over hoe regio's het ten opzichte van elkaar doen).
- Ontschot budgetten zo veel mogelijk en hef daarmee ook de verschillende manieren van verantwoording op.
- Leg regie meer bij de uitvoerders en minder bij de coördinatoren en beleidsmakers. Belast de uitvoerders niet met te veel administratieve druk.
- Faciliteer als Rijk concrete, laagdrempelige, actiegerichte bijeenkomsten in de regio.
- Blijf sturen op integrale dienstverlening, onder meer op de Werkpleinen.
- Stel in de beleidsontwikkeling de vraag van de jongere en de werkgever centraal.
- Bekijk de mogelijkheid en wenselijkheid van een andere regio-indeling, die meer aansluit bij de aanpak van kwetsbare jongeren.
- Organiseer of faciliteer de kennisdeling omtrent regelingen en regels, zoals de mogelijkheden en onmogelijkheden van de wet op de privacy.

In hoofdstuk 5 staan nog enkele aanvullende handreikingen voor het Rijk.

4.4 Aanbevelingen aan de regio's

In de sessies zijn ook een aantal verbeterpunten genoemd voor de regio's. Onder 'de regio's' verstaan wij hier: de vele organisaties en instellingen die actief zijn binnen de regio's op het gebied van kwetsbare jongeren, waarbij er een spilfunctie is weggelegd voor de gemeente.

De jongere centraal

- Ga niet zorgen vóór de jongeren, maar zet ze in hun kracht en faciliteer ze om het zélf te doen.
- Houd rekening met de belevingswereld van jongeren en sluit daarop aan met trajecten en trajectbegeleiding.
- Verken de mogelijkheden van onder meer coaches en individuele trajectbegeleiders. Daarbij is het van belang dat deze functionarissen ook het mandaat hebben om de juiste beslissingen te nemen of doorverwijzingen te organiseren.

De werkgever centraal

- Ontwikkel een sterkere werkgeversdienstverlening. Doe dit samen met de werkgevers; wat hebben zij nodig om een jongere in dienst te nemen? Zorg tevens dat werkgevers één duidelijk en centraal aanspreekpunt hebben op de Werkpleinen.
- Bied jongeren niet aan als 'kwetsbare' maar als 'kansrijke' jongeren.
- Wijs werkgevers op de economische meerwaarde van het in dienst nemen van deze jongeren (aantrekken arbeidsmarkt, vergrijzing).

Kennisdeling en samenwerking

- Faciliteer scholing van professionals waarin zij leren om primair uit te gaan van de kracht van de jongere. Daarbij ligt de nadruk op de motiverende en faciliterende rol van de professional, minder op de hulpverlenende rol.
- Stel een (digitale) sociale kaart op die een snel en overzichtelijk beeld geeft van het regionale aanbod voor kwetsbare jongeren. Praktisch voor zowel professionals als jongeren.
- Bevorder kennisdeling binnen en tussen de regio's, onder meer in de vorm van good practices.
- Bevorder gegevensdeling. Let wel op voor de regels van de privacywetgeving.
- Organiseer casusoverleggen op uitvoeringsniveau, met duidelijke afspraken over acties en verantwoordelijkheden.

Organisatie

- Wees selectief. Is het grote aantal verschillende clubs dat zich bezighoudt met kwetsbare jongeren echt nodig? Is dit efficiënter te organiseren?
- Zorg voor een warme overdracht van zowel jongere als gerelateerde kennis. Voorkom dat een jongere te lang bij één instelling blijft hangen.
- Practice what you preach: neem als (semi)overheidsinstelling ook jongeren in dienst via onder meer leerwerk- en stageplekken.
- Benadruk de centrale rol van de Jongerenloketten bij het matchen van werkgevers en jongeren.

Wat werkt

Tijdens de sessies hebben we de aanpakken die werken geïnventariseerd en good practices verzameld. Als handreiking naar regio's vindt u hieronder een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze inventarisatie:

- Leg de nadruk op kleinschalige, vraaggerichte projecten en maatwerk, zonder in een projectencarrousel te belanden.
- Zorg dat de toeleiding naar scholing en werk centraal staat. De overige domeinen dienen zich hieromheen te organiseren.
- Bevorder een multidisciplinaire en integrale aanpak, met bijvoorbeeld ITB'ers op Werkpleinen.
- Gebruik doorbraakbudgetten/stimuleringsfinanciering met duidelijke resultaatafspraken.
- Stel de uitvoering centraal en durf ook de regie bij de uitvoering te leggen, in plaats van bij de beleidsmakers of coördinatoren.
- Sluit aan bij bestaande structuren of verstevig bestaande structuren verder, en leg dus geen 'noodverbandjes'.
- De eenvoudigste oplossingen werken meestal het best.
- Bedenk wat de jongere wél kan en ga niet uit van zijn belemmeringen en wat hij niet kan.
- Bied kwetsbare jongeren trajecten zonder wachtlijsten en zorg voor kleine, concrete stapjes met tastbare resultaten, zoals certificaten en diploma's.



5 Nabeschouwing

Regie en doorzettingsmacht

Tijdens de sessies duiken er veel vragen op over regie en doorzettingsmacht, met name op het terrein van gegevensuitwisseling, de toewijzing van coaches en het regelen van randvoorwaarden zoals huisvesting. Daarbij wordt steeds gekeken naar de gemeente om de gewenste aanpassing in het voorzieningenveld te creëren voor de jongeren. Tegelijkertijd zien we een omvangrijke overlegcultuur, waarin veel zaken vaak ter sprake komen, maar soms slechts langzaam worden geregeld. Hieraan ten grondslag liggen waarschijnlijk de schotten, die regie en doorzettingsmacht hinderen. De ketens van onderwijs, werktoeleiding en Jeugdzorg lopen nog behoorlijk langs elkaar heen. Het Rijk kan daar wat aan doen, door een deel van het onderwijsbudget (voor beroepsonderwijs) via de gemeenten te laten lopen.

Structureel en flexibel

We willen deze constatering nog op een andere wijze onderbouwen. We openen dit rapport met de constatering dat jeugdwerkloosheid conjunctureel van aard is. Daarom geeft de regering dit vraagstuk nu, in tijden van crisis, extra aandacht. Het is niet de bedoeling om een conjunctureel vraagstuk op te lossen met structurele voorzieningen. Dus is het verstandig om de aanpak van jeugdwerkloosheid flexibel en tijdelijk te houden.

Maar geldt dit ook voor de aanpak van kwetsbare jongeren? Zij zijn immers van alle tijden. Het zijn jongeren die in het onderwijs geen startkwalificatie halen en vaak vroegtijdig uitvallen. Behalve dat zij moeite hebben om werk te vinden, doen zij ook vaak een beroep op zorgvoorzieningen. Er moet een meer structurele oplossing komen om deze groep zo goed mogelijk te ondersteunen. Die oplossing ligt in de organisatie van regie en doorzettingsmacht op niveau van regio of subregio. De middelen van Jeugdzorg liggen inmiddels al bij de gemeenten. Ook is er al een regeling aan de onderkant van de arbeidsmarkt waarbij (mogelijk) WWB, WIJ, Wajong en Wsw worden samengevoegd en bij de gemeenten wordt gelegd. In die context ligt het voor de hand om ook onderwijsmiddelen voor kwetsbare jongeren onder de gemeentelijke regie te schuiven.

Regio's

Daar willen we nog een observatie aan toevoegen. In 27 regio's zijn er sessies geweest. Wanneer daarbij de groep kwetsbare jongeren ter sprake kwam, ging het niet meer om een regionale aanpak, maar om een subregionale/centrumgemeente aanpak, met de Werkplein Plus gemeenten als spilfunctie.

Dat moet dus de schaal zijn voor casuoverleggen. Op dat niveau zijn doorgaans dezelfde instellingen voor werk, onderwijs en zorg actief en gaan de coaches ook aan de slag. In dit perspectief zou de aanpak van jeugdwerkloosheid van kwetsbare jongeren meer subregionaal plaats moeten vinden. Een kanttekening daarbij is dat een startkwalificatie en het vinden van werk vóór andere trajecten moet gaan, indien mogelijk.

Op grond van onze bevindingen in de regio's en de daarop aansluitende analyse willen we de betrokken ministeries graag de volgende vier punten ter overweging meegeven.

1 Ga in gesprek met het ministerie van Onderwijs om zo snel mogelijk onderwijsmiddelen naar gemeenten over te hevelen.

Toelichting

Voor een effectieve en efficiënte samenwerking tussen de domeinen werk, onderwijs en zorg is duidelijke regie onmisbaar. Die regie komt steeds meer te liggen bij de gemeenten. Dat is al het geval voor werk & inkomen en arbeidsmarktbeleid, terwijl binnenkort ook zorg (Jeugdzorg) overgaat van provincie naar gemeenten. Op het gebied van onderwijs is deze regie echter nog onduidelijk. En omdat onderwijs een cruciale functie heeft in het traject richting betaald werk en een zelfstandig inkomen is het logisch om ook op dit terrein de regie veel meer bij de gemeenten neer te leggen.

Een optie is om een deel van het onderwijsgeld naar de gemeenten over te brengen, specifiek voor de groep kwetsbare jongeren. Dit overigens afgezien van de RMC-gelden, omdat die al gedecentraliseerd zijn.

Door geld vanuit alle betrokken domeinen over te hevelen naar gemeenten, komt de regie ook daar te liggen. Dit kan de samenwerking en afstemming tussen de domeinen bevorderen en waar nodig zelfs afdwingen.

2 Richt de aandacht voor de aanpak van werkloosheid bij kwetsbare jongeren meer op de subregio/centrumgemeente.

Toelichting

In veel regio's ligt de aanpak voor kwetsbare groepen op subregionaal/centrumgemeente niveau. Deze indeling verschilt vaak van de arbeidsmarktregio's, het huidige ordeningsprincipe. Volgens verschillende betrokkenen uit de regioessies zijn deze arbeidsmarktregio's te groot om de problemen van kwetsbare jongeren aan te pakken. Ook blijkt dat de regio-indelingen van elkaar verschillen. De grenzen van de arbeidsmarktregio lopen vaak net iets anders dan die van

de GGZ-regio of de veiligheidsregio. Dat is niet handig voor de afstemming tussen de verschillende sectoren.

Het verdient aanbeveling voor het Rijk om te onderzoeken welke regio-indeling optimaal is voor de aanpak van kwetsbare jongeren. Eén van de mogelijkheden is om een indeling rondom de Werkplein Plus gemeenten te hanteren.

3 Pak de gidsrol krachtiger op vanuit één Rijksvisie op de aanpak van kwetsbare jongeren.

Toelichting

Behalve de regie op lokaal niveau is er ook behoefte aan een sterkere landelijke sturing en duidelijkheid over de kaders voor de uitvoer van het regionaal beleid ten aanzien van kwetsbare jongeren. Jeugdwerkloosheid is onderhevig aan conjunctuur, maar voor kwetsbare jongeren is er structureel aandacht nodig. De aanpak van deze problematiek vergt een solide basis. De landelijke overheid vraagt al om resultaatverantwoording, gedeeltelijk gekoppeld aan een flexibele financieringsstructuur, maar moet ook de ontwikkeling die we in alle regio's zien meer stimuleren.

Het Rijk kan op verschillende manieren een 'gidsfunctie' nemen. Door actief te sturen op resultaten, bijvoorbeeld door de regio's te confronteren met cijfers. Of door actief gewenste ontwikkelingen te faciliteren en stimuleren, zonder daarbij overigens in de bevoegdheden van gemeenten te treden.

Een tijdelijk programma zou onder meer de volgende elementen kunnen bevatten:

- Voorbeeldrol jongeren en werkgevers versterken. Dit kan via massamediale campagnes, door initiatieven te stimuleren en good practices in het zonnetje te zetten.
- Functie en rol van coaches sterker ontwikkelen en invullen. Bijvoorbeeld door de komst van een landelijke beroepsvereniging te stimuleren en initiatieven daarvoor tijdelijk te ondersteunen.
- Bemiddelen en stimuleren rondom regie en doorzettingsmacht van gemeenten. Gemeenten zijn geholpen bij een actieve, meedenkende Rijksoverheid, onder meer door instellingen in het veld te informeren over de gewenste kanteling naar minder projecten en meer medewerkers met ruimte en eigen verantwoording. Dit vraagt wel nog om verdere uitwerking.

4 Stuur op kennishuishouding om zicht te krijgen op de regio

Toelichting

Uit de sessies blijkt grote behoefte aan een beter inzicht in effectiviteit en efficiëntie van de activiteiten die zijn ingezet. Zeker met het oog op de verminderende middelen in de toekomst. Het Rijk investeert momenteel op basis van monitoring en benchmarking van de regio's. Nu gaat het erom dit door te zetten en uit te bouwen naar een volgend niveau, zodat de beste

resultaten zijn te traceren, inclusief een kosten/baten-overzicht.

Op die manier kan het Rijk zicht krijgen op de ontwikkelingen in de regio's, en het beleid daar zo veel mogelijk op afstemmen. Tegelijkertijd levert het een handreiking op voor de regio's zelf.

Daarom verdient het aanbeveling om de berekening van de sociale waarde van diverse initiatieven te stimuleren. Hierdoor kan namelijk een verbinding worden gelegd tussen enerzijds de outcome-gegevens op regioniveau en anderzijds de output-gegevens van de diverse initiatieven.

Bovenstaande handreikingen kunnen bijdragen aan een meer lerende omgeving voor de aanpak van jeugdwerkloosheid, zeker met betrekking tot de kwetsbare jongeren. En die ontwikkeling ligt binnen handbereik, nu de randvoorwaarden grotendeels zijn ingevuld. Een gidsende, faciliterende en stimulerende rol van de Rijksoverheid helpt daarbij.

Bijlage

Dit onderzoek is begeleid door:

Ine Neeffjes, Ministerie SZW

Ans Seriese, Ministerie SZW

Kees van Gelder, Ministerie SZW

Nico van der Stel, Ministerie SZW

Wimke Schuurmans, Ministerie SZW

Marije Braun, Ministerie Jeugd en Gezin/VWS

Frank Koster, Ministerie OCW

Peter Franx, Ministerie VROM



Bureau voor sociale vraagstukken



RadarAdvies

Veemarkt 83, 1019 DB Amsterdam

T 020 463 50 50 | radar@radaradvies.nl

www.radaradvies.nl